

แนวคิดต่อต้านสงครามที่ปรากฏในวรรณกรรมของไฮนริช เบิล

จากการศึกษาวรรณกรรมประเภทบันเทิงคดีของเบิล ประกอบด้วยเรื่องสั้นจำนวน 2 เรื่อง และนวนิยาย 3 เรื่อง ซึ่งมีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์สงครามโลกครั้งที่ 2 ผู้วิจัยพบว่า ประเด็นความคิดหลักที่วรรณกรรมเหล่านี้สะท้อนออกมาในแนวทางเดียวกันคือ การแสดงให้เห็นถึงความหายนะที่เกิดจากสงคราม ในด้านที่กระทบต่อมนุษย์ทั้งทางร่างกายและจิตใจ วรรณกรรมของเบิลเหล่านี้ได้รับการขนานนามจากนักวิจารณ์ว่า “วรรณคดีแห่งความหายนะ” หรือ Trümmerliteratur (Rubble Literature) และเบิลเองก็ยอมรับเช่นนั้น ด้วยเหตุที่ว่า งานของเบิล ส่วนใหญ่มีเหตุการณ์สงครามโลกครั้งที่ 2 เป็นภูมิหลังของเรื่อง มีตัวละครที่เป็นผู้ที่มีชีวิตร่วมในเหตุการณ์และมีฉากของฉากปรัทหักพังของบ้านเรือนที่ถูกทำลาย ในบทความชื่อ *In Defence of Rubble Literature*¹ เขากล่าวว่าเป็นหน้าที่ของนักเขียนที่จะต้องเขียนถึงสิ่งที่เขามองเห็น รอบๆตัวอย่างซื่อตรง เจตนา นาควัชระแสดงความเห็นสนับสนุนทัศนะดังกล่าวของเบิลไว้ว่า “นักประพันธ์จะต้องไม่บิดเบือนความจริง สังคมเยอรมันในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เป็นสังคมที่พินาศย่อยยับมากับสงคราม นักประพันธ์จึงจำที่จะต้องกล้าที่จะมองให้ชัด มองให้ทะลุปรุโปร่ง มองโลกแห่งความเป็นจริงด้วยสายตาอันเฉียบคม คำว่า “มอง” หรือ “ดู” หรือ “เห็น” (sehen) ในภาษาเยอรมันมีความหมายที่สอง ซึ่งลึกซึ้งมาก คือ แปลว่า “หยั่งรู้ด้วยญาณพิเศษ” เบิลจึงประกาศความเชื่อของเขาออกมาในรูปที่ว่า การมองโลกแห่งความเป็นจริงด้วยความจริงใจนั้น อาจจะเป็นทางไปสู่การหยั่งรู้ก็ได้”² ดังนั้น การวิเคราะห์แนวคิดที่เบิลมีต่อสงคราม ซึ่งเบิลได้เข้าไปมีส่วนร่วมในเหตุการณ์ในฐานะทหาร และในฐานะที่เป็นชาวเยอรมันคนหนึ่งที่มีชีวิตรอดหลังสงคราม จึงเป็นแนวทางการศึกษาที่ผู้วิจัยคิดว่า จะทำให้เข้าใจวรรณกรรมของเบิลได้ดี

ผู้วิจัยเชื่อว่าวรรณกรรมคือสิ่งที่นักเขียนกลั่นกรองออกมาจากประสบการณ์ชีวิต ในกรณีของเบิล งานประพันธ์ของเขาย่อมได้รับผลกระทบอันเกิดจากความรุนแรงของสงครามโลกครั้งที่

¹ Heinrich Böll, “In Defence of Rubble Literature,” in *Missing Person*, trans. Leila Vennewitz (New York: McGraw-Hill Book Company, 1977), pp.126-131.

² เจตนา นาควัชระ, *แนวทางการประเมินคุณค่าวรรณคดีในวรรณคดีวิจารณ์เยอรมัน ฝรั่งเศส และ อังกฤษ-อเมริกัน ในศตวรรษที่ 20* (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, 2539), หน้า 282.

ที่ 2 อย่างไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ สิ่งที่ถูกวิจัยพบจากการศึกษาวรรณกรรมของเบิลอันอาจจะกล่าวได้ว่าเป็นแนวคิดสำคัญที่เบิลเสนอในงานวรรณกรรมของเขาคือ แนวคิดต่อต้านสงคราม ซึ่งสามารถจำแนกได้เป็น การต่อต้านระบบทหาร การต่อต้านแนวคิดชาตินิยมนาซี การประนาม "ความรู้สึกระ" ของการทำสงคราม การแสดงให้เห็นถึงการสูญเสียตัวตนของมนุษย์ในสงคราม และการแสดงให้เห็นว่าสงครามคือโศกนาฏกรรมของมนุษยชาติ

4.1 การต่อต้านระบบทหาร

การกล่าวพาดพิงถึงระบบทหารในวรรณกรรมของเบิลเป็นสิ่งยืนยันทัศนะของเบิลที่ว่าเขาเกลียดการเป็นทหาร ประสบการณ์จากสงครามทำให้เบิลเห็นว่าระบบทหารเป็นระบบที่กดขี่และจำกัดเสรีภาพของมนุษย์ โดยมีเกียรติยศและเหรียญกล้าหาญเป็นเครื่องล่อใจ และใช้คำว่า "เสียสละเพื่อปิตุภูมิ" เป็นคำโฆษณาชวนเชื่อ³ ที่สำคัญ กองทัพซึ่งมีทหารเป็นแรงงานสำคัญเป็นองค์กรหลักที่ทำให้สามารถดำเนินการสงครามได้ ดังนั้น เบิลจึงไม่รีรอที่จะแสดงทัศนะดังกล่าวผ่านทางวรรณกรรม

เรื่อง *Traveller, if You Come to Spa...* เรื่องสั้นในยุคแรกๆของเบิลที่สะท้อนแนวคิดต่อต้านสงครามผ่านการต่อต้านระบบทหาร ตามท้องเรื่องตัวละครเอกซึ่งเป็นทหารหนุ่ม ได้รับความเจ็บสาหัสจากสงครามและถูกนำพามารักษาในโรงเรียนที่ถูกดัดแปลงให้เป็นโรงพยาบาลชั่วคราวในเมืองหนึ่งที่มีชื่อว่าเบนดอร์ฟ (Bendorf) ในขณะที่เขาถูกหามขึ้นไปยังห้องผ่าตัดบนชั้นที่ 6 ของอาคาร เขามองเห็นรูปปั้นเทพซุส ภาพของฮิตเลอร์และโตโก นายพลชาวญี่ปุ่น รวมทั้งภาพของนักรบและทหารผู้มีชื่อเสียงในอดีตประดับเรียงรายอยู่ตามทางเดิน สิ่งที่ผ่านมาในสายตาของเขาทำให้เขารู้สึกคล้ายคลึงคล้อยคลาว่า ถูกนำมาในโรงเรียนเก่าของเขาเอง แต่เขาก็ไม่แน่ใจนักด้วยคิดว่า อาคารบาดเจ็บอาจทำให้ตนมีสติสัมปชัญญะที่ไม่ชัดเจน เมื่อตัวละครเอกถูกนำมายังห้องผ่าตัดซึ่งดัดแปลงมาจากห้องเรียนศิลปะ เขาก็ต้องตกใจ เมื่อมองเห็นข้อความที่เขียนไว้บนกระดานดำว่า *Traveller, If You Come to Spa...*⁴ ซึ่งตัวละครจำได้อย่างแม่นยำว่าเป็นลายมือของตนเองที่เขียนไว้ตั้งแต่สมัยยังเป็นนักเรียน ลายมือของตนบนกระดานดำ จึงเป็นเครื่องยืนยันว่า ขณะนั้นเขากำลังอยู่ในโรงเรียนเก่าของตน ที่กลายเป็นสภาพ

³ Heinrich Boll, "The Place Was Incidental," in *Missing Person and Other Essays*, trans. Leila Vennewitz (New York: McGraw-Hill, 1977), p. 35-39.

⁴ Heinrich Böll, *Traveller, if You Come to Spa...*, trans. John Bedball and Mervyn Savil (Cologne: Friedrich Middelhaue Verlag, 1950) p. 65.

เป็นโรงพยาบาลระหว่างสงคราม พร้อมกันนั้น เขาก็มองเห็นร่างกายซึ่งได้รับบาดเจ็บของตนเป็นครั้งแรก และรู้ว่าเขาได้สูญเสียขาขวาและแขนทั้งสองข้างไปเสียแล้ว

ในเรื่อง *Traveller, if You Come to Spa...* นี้ เมลไม่ได้บอกชื่อของตัวละครเอก เราบู้แต่เพียงว่า เขาเป็นชายหนุ่มที่เพิ่งเป็นทหารเพียง 3 เดือน กำลังบาดเจ็บและช่วยตัวเองไม่ได้จากการดำเนินเรื่องโดยใช้กระแสสำนึกของตัวละคร ในเรื่องสั้นเรื่องนี้ แม้เมลจะไม่ได้บรรยายให้เห็นฉากของการสู้รบเลย แต่ผู้อ่านสามารถเข้าใจได้ว่า สงครามกำลังดำเนินอยู่ โดยสังเกตได้จากบทสนทนาของตัวละครอื่นๆ เกี่ยวกับการพร่างไฟยามสงคราม และเสียงของปืนใหญ่ ระเบิด แสงไฟ เสียงหลังคาถล่ม และกลุ่มควันสีดำที่ปรากฏเป็นระยะๆ ตัดกับท้องฟ้าที่กลายเป็นสีแดง เพราะเกิดไฟไหม้ รวมทั้งสภาพของโรงเรียนที่ถูกเปลี่ยนให้เป็นโรงพยาบาล

"Bring the dead in here. Have you any dead ?"

"Hell," shouted the driver, "don,t you black out any more ?" ⁵

และ

"I could see it throuhg the blackout. There was a glow and a rumble behind the black curtains, red behind black as in a stove which had just been stroked up with coal. Yes, I could see that the city was on fire all right." ⁶

บรรยากาศอันน่าสลดหดหู่ของสงครามซึ่งปรากฏในรูปของความรุนแรงนี้ ส่งผลกระทบต่อโดยตรงกับตัวละครเอก ผลจากการรบทำให้เขาได้รับบาดเจ็บสาหัสจนไม่อาจเคลื่อนไหวร่างกายได้ ทั้งยังรู้สึกเจ็บปวดบาดแผลและหิวกระหายอยู่ตลอดเวลา สิ่งที่เขาสามารถทำได้อย่างเดียวเพื่อบรรเทาอาการเจ็บของตนคือการกรีดร้องให้ดังที่สุดเพื่อระบายความเจ็บปวด

การที่เมลใช้ชื่อเรื่องสั้นเรื่องนี้ว่า *Traveller, if You Come to Spa...* เพราะเขาต้องการเปรียบเทียบให้ผู้อ่านมองเห็นผลร้ายของการใช้ลัทธิทหารนิยมและทำสงคราม โดยยกตัวอย่างจากรัฐสปาร์ตาที่ปกครองโดยใช้ลัทธิทหารนิยม เปรียบเทียบให้เห็นว่าไม่ว่ามนุษย์จะก่อสงครามในยุคใดสมัยใด สิ่งที่ต้องเกิดอย่างไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ก็คือความตายของเพื่อนมนุษย์ โดย

⁵ Ibid., p 47.

⁶ Ibid., p. 57.

เฉพาะผู้ที่เป็นทหาร ข้อความซึ่งเป็นชื่อเรื่องนี้ มาจากประโยคที่ ซีโมนีเดส (Simonides) กล่าว เพื่อเป็นเกียรติแก่ทหารที่เสียชีวิตในสงครามที่เมือง เธอโมพิเล (Thermopylae) ว่า

“ If, traveller, thou shouldst come to Sparta,
announce there that thou hast seen us lying
here as the law commanded.”⁷

ข้อความที่ตัวละครเอกมองเห็นทำให้ตัวละครเอกรวมทั้งผู้อ่านมองเห็นภาพของสงครามซ้อนกันอยู่ 2 ภาพ นั่นคือภาพของรัฐสปาร์ตาสองครั้ง สงครามที่กลาดเคลื่อนไปด้วยร่างของนักรบ และภาพของตัวละครเอกซึ่งเป็นทหารที่กำลังนอนเจ็บอยู่ในระหว่างความเป็นกับความตาย ภาพที่เกิดขึ้นจากตัวอักษรนั่นเองที่ทำให้เขาตระหนักว่า บัดนี้บ้านเมืองของเขามีสภาพไม่ผิดอะไรจากรัฐสปาร์ตาที่เดินทางผ่านมาจะพบแต่ซากศพ เช่นเดียวกับนักรบและในเมืองเธอโมพิเล สิ่งที่ทำให้เขาแทบสิ้นหวังคือสภาพของตัวเองที่อาจกลายเป็นหนึ่งในซากศพเหล่านั้น นอกจากภาพของบ้านเมืองหลังสงครามที่เกิดจากการจินตนาการตามตัวอักษรบนกระดานดำแล้ว เบิลยังใช้การพรรณนาการเดินทางมาถึงเมืองเบนดอร์ฟโดยทางรถยนต์ของตัวละครและช่วงที่ตัวละครกำลังถูกหามขึ้นไปยังชั้นบนของโรงเรียน จนทำให้ผู้อ่านรู้สึกเหมือนกับว่า ตัวละครเดินทางโดยเรือเช่นเดียวกับนักรบในสมัยโบราณ... for then the car rose and fell like a ship in a sea⁸ และ I was floating again, now past the door, and – as I floated past...⁹

แม้ตัวละครของเบิลจะเป็นทหาร แต่เขาไม่เห็นว่าการพลีชีพในสงครามเป็นการกระทำที่แสดงให้เห็นถึงความเป็นวีรบุรุษแต่อย่างใด เพราะเมื่อเขามองเห็นแผ่นหินที่สลักชื่อคนตายซึ่งมีรูปกางเขนสีทองและซอลอเรียประดับบนแผ่นหินเพื่อไว้อาลัย ตัวละครก็คิดว่าแผ่นป้ายชื่ออนุสรณ์สงครามเป็นสิ่งไร้ความหมายสำหรับเขา เพราะสัญลักษณ์แห่งสงครามเหล่านี้ เป็นสิ่งที่พบได้ทั่วไปในโรงเรียน ในช่วงเวลาที่เยอรมนีกำลังทำสงคราม มันไม่ได้ทำให้เขานึกถึงเกียรติยศที่จะได้รับ แต่กลับทำให้เขาคิดถึงความตายของเพื่อนนักเรียนจำนวนมาก ณ จุดนี้เองที่ตัวละครย้อนกลับมาพิจารณาชะตากรรมของตนซึ่งไม่ต่างอะไรกับนักเรียนคนอื่นๆ เพราะหลังจากเรียนจบในชั้นมัธยม เขาก็ถูกเกณฑ์ทหารและกำลังตกอยู่ในสภาพใกล้ตาย

⁷ Klaus Zobel, Introduction, *Traveller, if You Come to Spa...*, p. 11.

⁸ Heinrich Boll, *Traveller, if You Come to Spa...*, p. 53.

⁹ Ibid., p. 63.

Then I thought of how many names would be inscribed on the war memorial if they consecrated it again with an even bigger golden Iron Cross and an even bigger stone laurel-wreath, and suddenly I knew . If I were really in my old school, my name would also stand on it...carved in stone, and in the school calender after my name would be written: " Went from school into the Army and died for...

But I did not know what for ... " ¹⁰

ความรู้สึกของตัวละครที่กำลังเจ็บปวดกับบาดแผลและมีสภาพจิตใจที่ย่ำแย่เพราะกำลังตกอยู่ระหว่างความเป็นกับความตาย ทำให้เขามองว่า บรรยากาศของสิ่งรอบข้าง มิได้ทำให้เขารู้สึกภาคภูมิใจที่ได้เสียสละเพื่อชาติ แต่เป็นบรรยากาศที่ทำให้เขารู้สึกมีนชาแปลกแยกเพราะเป็นบรรยากาศของความตาย

It all seemed so cold and indifferent to me that I felt they might have carried me through the museum of a dead city, through a world which to me was as apathetic as it was alien, although my eyes recognized it, but only my eyes. ¹¹

ในเรื่องสั้น *น้ำเฟร็ดของम्म* แม้ว่า เฟร็ด (Fred) ตัวละครซึ่งเป็นทหารจะโชคดีกว่าตัวละครเอกใน *Traveller, If You Come to Spa...* เพราะเขารอดชีวิตกลับมาได้ แต่ทัศนคติที่ตัวละครมีต่อการเป็นทหารนั้น แทบมิได้มีความแตกต่างจากเรื่องแรกเลย เบิลเพียงแต่ใช้มุมมองของตัวละครที่มีสถานภาพที่แตกต่างในการดำเนินเรื่อง กล่าวคือ ในขณะที่ผู้เล่าเรื่อง *Traveller, If You Come to Spa...* เป็นทหารหนุ่มที่มีประสบการณ์ตรงจากสงคราม ผู้เล่าเรื่องใน *น้ำเฟร็ดของम्म* กลับเป็นเด็กชายที่มีชีวิตอยู่ในแนวหลัง ที่ได้รับผลกระทบจากสงครามเช่นเดียวกัน การใช้มุมมองของตัวละครที่แตกต่างกันนี้เอง ที่ทำให้เบิลสามารถให้การเขียน

¹⁰ Ibid., p. 59

¹¹ Ibid., p. 63.

แบบประชิดประชัน ในการต่อต้านระบบทหาร ทำให้แนวเรื่องของเรื่องสั้นทั้งสองมีความแตกต่างกัน โดยที่เบิลจงใจใช้เรื่องสั้นทั้งสองเรื่องนี้ในการต่อต้านระบบทหาร

ในเรื่อง *น้ำเฟร็ดของผม* เบิลได้แสดงออกให้เห็นถึงทัศนคติที่เขามีต่อการเป็นทหารผ่านมุมมองของหลานชายอายุ 14 ปีของเฟร็ด ที่ได้เล่าเรื่องของน้ำผู้รอดชีวิตจากสงครามให้เราฟัง ในระยะแรกที่เฟร็ดมาที่บ้าน เขาเอาแต่นอนและกินสลัดกับสับนุหรี ในขณะที่หลานชายคนเดียวของเขาต้องหาเลี้ยงครอบครัวโดยนำสิ่งมีค่าที่เหลืออยู่ในบ้านไปแลกเปลี่ยนเป็นอาหารจากตลาดมืดมาเลี้ยงครอบครัว ซึ่งถ้าไม่รวมเฟร็ดผู้เป็นน้ำชายแล้ว ก็เหลือเพียงแม่ และน้องสาวอีกหนึ่งคน จนกระทั่งเวลาผ่านไปนานพอสมควร เฟร็ดจึงลุกขึ้นโกนหนวด ทำความสะอาดร่างกายออกจากบ้าน เขากลับมาบ้านในตอนเย็นพร้อมกับอุปกรณ์หลายชิ้นเพื่อลงทุนเปิดแผงขายดอกไม้ในเขตเมืองซึ่งถูกทำลายระหว่างสงคราม ซึ่งปรากฏว่าดำเนินไปด้วยดีจนเขาสามารถตั้งเนื้อตั้งตัวได้เป็นผู้มีฐานะคนหนึ่ง ทั้งยังสามารถส่งหลานชายให้เข้าเรียนจนถึงระดับมหาวิทยาลัย

จากเรื่อง *น้ำเฟร็ดของผม* ผู้อ่านจะเห็นทัศนคติที่เบิลมีต่อระบบทหารว่า เป็นระบบที่ขัดธรรมชาติและคุกคามเสรีภาพของมนุษย์ ด้วยการอ้างกฎระเบียบ ทหารจะใช้ "คำสั่ง" บังคับให้ผู้ที่อยู่ใต้บังคับบัญชากระทำในสิ่งต่างๆที่เป็นการฝืนธรรมชาติ โดยใช้ถ้อยคำเสียดสีและถากถางระบบทหารผ่านการมองอันไร้เดียงสาของเด็กชาย ในตอนที่เด็กชายคะยั้นคะยอให้น้ำเล่าเรื่องเกี่ยวกับสงครามให้ฟังนั้น เฟร็ดได้ปฏิเสธที่จะเอ่ยถึงสงครามโดยตรง เขาเพียงแค่เล่าถึงตอนที่ถูกรวบรวมร่างกายเพื่อคัดเลือกให้เป็นทหารให้หลานฟัง และเรื่องก็ดำเนินไปโดยที่เด็กชายนำเรื่องที่เขาได้ยินจากเฟร็ดมาเล่าอีกต่อหนึ่ง เด็กชายกล่าวว่า

มนุษย์ในเครื่องแบบผู้หนึ่งร้องสั่งน้ำเฟร็ดด้วยเสียงเฉียบขาด
ให้ถ่ายปัสสาวะลงในโถแก้วคำสั่งซึ่งน้ำเฟร็ดไม่สามารถปฏิบัติตาม
ได้ในทันทีทันใด ยังผลให้วิถีชีวิตการเป็นทหารของน้ำเฟร็ดเริ่มต้นด้วย
สัญญาณที่ไม่ใคร่จะดีนักนับแต่วาระแรก น้ำเฟร็ดให้ความเห็นว่าการ
ที่อำนาจจักรเยอรมันมีความสนใจในปัสสาวะของน้ำเฟร็ดอย่าง
เขาจริงเขาจึงเช่นนั้น ทำให้น้ำเฟร็ดเกิดความไม่ไว้วางใจอย่างยิ่ง
นำคิดว่า ความไม่ไว้วางใจนี้ น้ำเฟร็ดได้รับการยืนยันมาตลอดเวลา

6 ปีของสงคราม”¹²

นอกจากเราจะเห็นทัศนคติที่เบลมีต่อระบบทหารแล้ว ผู้อ่านจะเห็นว่า เบลมีความสามารถในการใช้คำธรรมดาในการสื่อความโดยการเล่นกับมุมมองของเรื่อง ทำให้การบอกเล่าโดยใช้คำพูดที่ตรงและฟังดูซื่อ ไร้เดียงสาของเด็กกลายเป็นคำพูดที่ให้ความรู้สึกเสียดสีถากถางที่มีพลังรุนแรง และโจมตีไปที่ระบบทหารโดยตรง

ส่วนในนวนิยายเรื่อง *And Where Were You, Adam?* ซึ่งมีตัวละครส่วนใหญ่เป็นทหารนั้น เป็นวรรณกรรมที่ผู้อ่านจะเห็นทัศนคติที่เบลมีต่อระบบทหารได้ชัดเจนที่สุดเรื่องหนึ่ง โครงสร้างของนวนิยายเรื่องนี้มีลักษณะคล้ายกับการนำเรื่องสั้นมาเรียงต่อกัน เบลแบ่งเนื้อเรื่องของนวนิยายออกเป็น 9 บท ในแต่ละบทมีตัวละครสำคัญประจำบท เล่าถึงชีวิตของคนที่ต้องเผชิญชะตากรรมและรับผลกระทบจากสงครามในลักษณะ Episode โดยเหตุการณ์สำคัญที่เกิดขึ้นในแต่ละบท จะจบสมบูรณ์ลงในบทนั้นๆ แต่ทุกเรื่องถูกโยงเข้าด้วยกันโดยใช้การเดินทางของไฟน์ฮาลส์ (Feinhals) ซึ่งเป็นทหารเยอรมันเป็นสื่อเชื่อม นั่นคือ ในแต่ละบท ผู้อ่านจะพบว่าไฟน์ฮาลส์ถูกส่งไปรบยังประเทศต่างๆ จนกระทั่งในบทสุดท้าย ไฟน์ฮาลส์หนีทหารและเดินทางกลับบ้าน ระหว่างการเดินทางไปยังสถานที่ต่างๆของไฟน์ฮาลส์นี่เองที่เขาได้พบเห็นเหตุการณ์และผู้คนมากมายซึ่งเป็นตัวละครสำคัญประจำแต่ละบทของนวนิยาย บางบทไฟน์ฮาลส์จะมีบทบาทเป็นตัวละครเอก แต่ในบางบทเขาก็กลายเป็นตัวละครประกอบที่มีบทพูดเพียงไม่กี่คำ หรือบางครั้งเราจะเห็นว่าไฟน์ฮาลส์เดินผ่านเข้ามาในฉากและกลับออกไปโดยไม่พูดอะไรเลย

ไฟฮาลส์เป็นช่างก่อสร้างในหมู่บ้านเล็กๆแห่งหนึ่งริมแม่น้ำไรน์ (Rhine) เมื่อสงครามโลกครั้งที่สองเริ่มขึ้น เขาถูกเกณฑ์ไปเป็นทหารและถูกส่งไปรบในรุมานีและฮังการี ไฟน์ฮาลส์ได้รับบาดเจ็บหลายครั้งระหว่างสงคราม ทั้งยังต้องทนทุกข์ทรมานกับความเหน็ดเหนื่อยเนื่องจากการเดินเท้าข้ามพรมแดนเป็นระยะทางไกลๆ เมื่อไฟน์ฮาลส์ถูกส่งไปรบในฮังการี เขาได้พบกับไอโลนา (Ilona) หญิงสาวชาวฮังการีเชื้อสายยิว ซึ่งเป็นครูอยู่ในโรงเรียนนางชี เธอเป็นคาธอลิกและมีศรัทธาในพระเจ้า ไฟน์ฮาลส์หลงรักไอโลนา และต้องการที่จะใช้ชีวิตร่วมกับเธอ แต่ด้วยความแตกต่างระหว่างเชื้อชาติและเป็นเวลาของสงคราม เธอจึงตัดสินใจพยพหนี

¹² ไฮอนริช เบล, *น้ำพุร้อนของผม*, แปลโดย อัมภา โอบตระกุล (กรุงเทพมหานคร: สามัญชนม2543), หน้า 124-125.

ภัยสงครามไปพร้อมกับครอบครัว แต่ในที่สุด ไอโลนา ก็ถูกจับเป็นเชลยพร้อมกับชาวยิวอีกจำนวนมากและถูกสังหารในค่ายกักกันของพวกนาซี

หลังจากแยกกับไอโลนาและไม่ได้รับทราบถึงชะตากรรมของเธอ ไฟน์ฮาลส์ถูกส่งไปยังหมู่บ้านเล็กๆในโปแลนด์ ก่อนสงครามจะสิ้นสุดลง เขาหนีทหารและเดินทางกลับบ้าน แต่ที่หน้าประตูบ้านของเขานั้นเองที่ไฟน์ฮาลส์ต้องจบชีวิตลงเพราะกระสุนปืนใหญ่ของทหารเยอรมันที่ยิงสุมเข้ามาในหมู่บ้านตามคำสั่งของชนีวินด์ (Schniewind) นายทหารที่เข้ามาควบคุมการปฏิบัติหน้าที่ของทหารเยอรมันที่ยังคงรักษาการอยู่

จะเห็นได้ว่า ทศนะที่เบิลมีต่อการเป็นทหารเกี่ยวเนื่องกับการทำสงครามอย่างไม่อาจแยกจากกันได้ คือ การเป็นทหารโดยไม่สมัครใจ เป็นการขูดกระชากมนุษย์แต่ละคนออกจากชีวิตปกติ กล่าวคือ นอกจากไฟน์ฮาลส์ ซึ่งเป็นตัวละครหลักของเรื่องจะเกลียดการเป็นทหารเพราะทำให้เขาต้องจากบ้าน ครอบครัว และงานที่เขารักแล้ว ผู้อ่านยังจะพบว่าตัวละครทหารอีกหลายตัวในเรื่องยังมีความรู้สึกเช่นเดียวกับไฟน์ฮาลส์ คือ พวกเขาไม่ได้มีความต้องการที่จะเป็นทหารเลย พวกเขาไม่ใช่ทหารอาชีพและต่างมีงานที่ตนชอบทำอยู่ก่อนจะถูกเกณฑ์ทหาร ตัวอย่างเช่น ฟลิงค์ (Flink) ชายวัยกลางคนร่างเล็กที่มีสุขภาพไม่ดีมีกิจการโรงแรมและชายไวน์อยู่ในหมู่บ้านแห่งหนึ่งใกล้ๆกับหมู่บ้านของไฟน์ฮาลส์ เกรก (Greck) ชายหนุ่มที่เพิ่งเรียนจบด้านกฎหมายจากมหาวิทยาลัย มีความฝันว่าเขาจะได้เป็นนักกฎหมายในอนาคต เบาเจอร์ (Bauer) มีกิจการค้าเสื้อผ้าของตนเอง เป็นต้น เมื่อสงครามเริ่มขึ้น การถูกเกณฑ์ทหารทำให้ชีวิตของตัวละครเหล่านี้ถูกเปลี่ยนให้ตกอยู่ในสภาพที่แย่กว่าเดิม คือเดินทางจากบ้านและครอบครัว งาน และอนาคตที่วาดหวังไว้ พวกเขาทุกคนเกลียดสงคราม การทำสงครามและการเป็นทหาร เป็นช่วงเวลาที่ทำให้ชีวิตปกติของตัวละครเหล่านี้หยุดลง เพราะแต่ละคนต้องละทิ้งงานและครอบครัวของตนเพื่อมาทำในสิ่งที่ตนไม่ชอบ

เบิลเปิดเรื่อง *And Where were You, Adam?* ด้วยภาพการยื่นเข้าแถวของพลทหารพร้อมกับบรรยายให้ผู้อ่านเห็นถึงอารมณ์และความคิดของทหารที่ได้รับความกดดันจากการต้องปฏิบัติตามคำสั่งอย่างละเอียด การที่วรรณกรรมกล่าวถึงความรู้สึกของทหารในสงคราม ความรู้สึกอ่อนล้า หิว กระหายน้ำ มีอารมณ์พลุ่งพล่านและเหนื่อยหน่ายหลังจากการเดินทางไกล แทนที่พวกเขาจะได้หยุดพัก กลับต้องมายืนเข้าแถวและคอยรับฟังคำสั่งกึ่งตวาดให้ร่วมกันต่อสู้กับข้าศึก ทั้งๆที่พวกเขาต่างเหน็ดเหนื่อยและแทบหมดแรงที่จะเดินต่อไป สะท้อนให้เห็นถึงความทรมาณของการเป็นทหารที่นอกจากจะประสบกับความลำบากกายจากการทำสงครามแล้ว

พวกเขายังต้องอดทนกับการถูกสั่ง ทำให้เกิดภาวะกดดันทางจิตใจเพราะต้องฝืนทำในสิ่งที่ขัดกับความต้องการ

... and when the men were standing at attention again, tired and hungry, thirsty, fuming and fed up with this dame war, (...) and they had the same though how thirsty they were, how badly they needed something to drink and eat, or to sleep or smoke a cigarette.¹³

และ

Off they march, into the darkness, and he moved without wanting to: what he really wanted was to drop, but he marched on, without wanting to, the weight of his body forcing him to straighten his knee,...¹⁴

นอกจากนี้ การบรรยายภาพของไฟน์ฮาลส์และกลุ่มทหารที่แย่งกันรองน้ำจากก๊อกน้ำเก่าๆขึ้นสนิม เป็นฉากสำคัญที่เบิลแสดงความเย้ยหยันระบบทหารที่ให้ความสำคัญกับ ความมีระเบียบวินัยและความสง่างามของคนในเครื่อง เพราะในฉากนี้ ผู้อ่านจะเห็นภาพของ เหล่าทหารที่เป็นผู้ชายหน้าตาเนื้อตัวสกปรก ต่างถือถ้วยน้ำส่วนตัวกันคนละใบต่างกรูกันไปต่อก๊อกน้ำที่มีน้ำไหลออกมาทีละน้อย และด่าว่ากันด้วยถ้อยคำหยาบคายเพราะต้องการแย่งกันดื่มน้ำกิริยาของทหารที่เบิลบรรยายนั้นทำให้ไม่เหลือภาพของทหารผู้มีความสง่างามในเครื่องแบบเลย

Feinhals ran over to join the others and found the water supply right away: a rusted iron pipe with a leaky garden faucet among some scrawny pine trees, and the water ran out in a stream no thicker than half the size of a little finger, but even worse was the fact that about ten men were standing there, shoving, cursing, and pushing away each other's mess bowls."¹⁵

¹³ Heinrich Böll, *And Where Were You, Adam?*, trans. Leila Vennewitz, pp. 8-9.

¹⁴ Ibid., pp. 13-14.

¹⁵ Ibid., p. 13.

ทัศนคติประการหนึ่งที่เบิลมีต่อระบบทหารในทางลบคือ เป็นระบบที่เชื่ออำนาจให้ผู้ที่มีอำนาจมากกว่าหรือตำแหน่งที่สูงกว่าข่มเหง หาประโยชน์ และเอาเปรียบผู้ที่มีตำแหน่งน้อยกว่า *And Where were You , Adam?* สะท้อนให้เห็นว่าเบิลไม่ชอบระบบทหารเพราะเป็นระบบที่นำอำนาจไปผูกติดอยู่กับยศตำแหน่ง เห็นได้ว่า เบิลต่อต้านระบบทหารตั้งแต่วัยเยาว์ของระบบคือการให้อำนาจแก่คนลดหลั่นกันตามยศฐาบรรดาศักดิ์ เพราะเท่ากับว่า มนุษย์ที่เป็นทหารมีอำนาจไม่เท่าเทียมกัน การต้องเชื่อฟังผู้บังคับบัญชาทำให้มนุษย์ขาดเสรีภาพในการจัดการควบคุมชีวิตซึ่งเป็นของตนเอง ในวรรณกรรมเรื่องนี้ เบิลใช้ตัวละครเบรสเซน (Bressen) กิ้นส์เลอร์ (Ginzler) และชนีวินด์ (Schniwind) เป็นตัวแทนของทหารที่เคร่งครัดต่อกฎระเบียบของกองทัพและใช้อำนาจที่ตนได้จากตำแหน่งเพื่อประโยชน์ส่วนตัว จนเป็นเหตุให้ทหารคนอื่นๆ เสียชีวิต

วรรณกรรมกล่าวถึงประวัติของเบรสเซนว่า ก่อนที่เขาจะสมัครเป็นทหาร เบรสเซนมีอาชีพเป็นพนักงานต้อนรับในภัตตาคารแห่งหนึ่งในเวียนนา แม้รายได้ของเขาจะต่ำแต่เบรสเซนเป็นผู้ที่มีรสนิยมสูง เขาชอบดื่มแชมเปญและอาหารดีๆ ทุกวัน เบรสเซนมีหน้าที่โค้งคำนับและทักทายลูกค้าของภัตตาคารซึ่งเป็นคนมีเงิน และส่วนใหญ่เป็นเศรษฐีใหม่ซึ่งไม่รู้จักรมารยาทและพิธีรีตองในการรับประทานอาหาร ด้วยความเป็นผู้รู้ในเรื่องดังกล่าว เบรสเซนจึงรับจ้างสอนมารยาทและการวางตัวในสังคมให้แก่เหล่าเศรษฐีใหม่ ที่ต้องการที่จะยกระดับฐานะและหน้าตาของตนในสังคม สิ่งที่เบรสเซนสอน คือมารยาทบนโต๊ะอาหาร เช่นการใช้มีดและส้อม การจับแก้วไวน์ และการรับประทานอาหารนัยแข็งเป็นต้น แต่หลังจากที่เขาได้ให้ความรู้แก่คนเหล่านั้นแล้วสิ่งที่เขาได้รับเป็นการตอบแทนนอกจากเงินค่าจ้าง คือ ความเยอหยิ่งเยินชาจากคนที่เขาเคยสอนมารยาทเมื่อพวกเขากลับมารับประทานอาหารที่ภัตตาคาร เพราะคนเหล่านั้นต่างมองว่าเขาเป็นเพียงลูกจ้างของร้านอาหารที่ต้องคอยให้บริการแก่ลูกค้าเท่านั้น

เมื่อสงครามเริ่มต้นขึ้น เบรสเซนสมัครเป็นทหารและได้รับมอบหมายให้เป็นผู้ฝึกสอนระเบียบทหารแก่กลุ่มยุวชน ซึ่งเขาทำได้ดีเพราะเป็นคนที่มีนิสัยชอบทำตามกฎระเบียบ หลังจากนั้นเมื่อเขามีตำแหน่งที่สูงขึ้นในกองทัพ เบรสเซนจึงกลายเป็นผู้ที่ให้ความสำคัญกับการเดินแถวของทหาร และการแสดงออกซึ่งท่าทางที่แบบทหารที่ดูเป็นระเบียบและขึงขัง

The thing he had always encouraged and considered of prime importance were : route marches, standing at attention,

about-turns executed with maximum precision.¹⁶

การที่วรรณกรรมเล่าถึงประวัติโดยละเอียดของเบรสเซนก่อนที่เขาจะเป็นทหารนั้น ก็เพื่อที่จะเชื่อมโยงอุปนิสัยขึ้นชมกฎระเบียบที่มีอยู่ก่อนให้เข้ากับการปฏิบัติตามระเบียบวินัยของทหาร ปมด้อยในอดีตที่เกิดจากการได้รับการดูถูกเหยียดหยามจากคนที่มีอำนาจเพราะรวยกว่าทำให้เขากลายเป็นคนที่ขึ้นชอบการมีอำนาจเหนือผู้อื่น

สำหรับทหารชั้นผู้น้อยที่ใช้ชีวิตในสนามรบและเดินเท้ามาเป็นระยะทางไกล การต้องเข้าแถวและแสดงท่าทางให้ดูเข้มแข็ง จึงเป็นเรื่องที่ขัดต่อความรู้สึกที่แท้จริงของพวกเขาซึ่งมีความรู้สึกเมื่อย่ำเท้าที่เกิดกับร่างกายและจิตใจที่ถูกบีบบังคับ แต่พวกเขาก็ไม่สามารถทำอะไรที่เป็นการขัดต่อคำสั่งได้ แม้ว่าทหารที่เป็นผู้บังคับบัญชาบางคนจะรู้สึกเห็นใจในความลำบากของทหารชั้นผู้น้อย แต่เขาก็ไม่อาจช่วยเหลือผู้ใต้บังคับบัญชาเหล่านั้นได้ นั่นก็เพราะว่าพวกเขายังต้องปฏิบัติตามคำสั่งของผู้ที่มีตำแหน่งสูงกว่าอีกต่อหนึ่ง ดังที่ ร้อยโทโมล (Moll) กล่าวกับไฟน์ฮาลส์และทหารคนอื่น ๆ ด้วยใบหน้าที่เศร้าเพราะไม่อาจช่วยเหลือพวกเขาได้ เมื่อเขาเห็นอาการอ่อนล้าของผู้ที่อยู่ใต้บังคับบัญชาว่า 'You' re tired, I realize that, but it can' t be help'¹⁷

นอกจากนี้ความหลงในอำนาจของเบรสเซน บวกกับความกระหายที่จะได้ดื่มเครื่องดื่มดี ๆ ที่เป็นนิสัยติดตัวเขามาในอดีตได้ทำให้เรื่องราวของฟลิ่งค์ นายทหารร่างเล็กแกร็นผู้เป็นเจ้าของร้านไวน์ กลายเป็นโศกนาฏกรรมที่เกิดจากกิเลสของผู้บังคับบัญชา ฟลิ่งค์ได้รับคำสั่งให้เดินทางมายังฮังการีเพื่อนำ โทเคย์ (Tokay) ซึ่งเป็นไวน์ที่มีชื่อเสียงของเมืองโทเคย์ในฮังการีจำนวน 50 ขวดกลับไปมอบให้พันเอกกินส์เลอร์ (Ginzler) ผู้บังคับบัญชาของตนและเบรสเซนได้ดื่ม ในขณะที่ฮังการีกำลังกลายเป็นสมรภูมิตรบ ฟลิ่งค์เป็นตัวแทนของคนตัวเล็กๆ คนหนึ่งในกองทัพที่ไม่มีอำนาจใดๆ เขาเป็นทหารอย่างไม่เต็มใจเพราะที่บ้านยังมีสมาชิกในครอบครัวอีกหลายคนที่เขาต้องดูแล ในฐานะผู้ที่อยู่ใต้บังคับบัญชา เขากลับกินส์เลอร์และเกลียดเบรสเซนในสายตาของฟลิ่งค์ ทั้งสองเป็นคนเจ้ายศเจ้าอย่างที่ภาคภูมิใจในเกียรติของตนจนเกินขอบเขต อย่างไรก็ตามฟลิ่งค์ก็ไม่อาจปฏิเสธคำสั่งของกินส์เลอร์ได้

¹⁶ Ibid., p. 23.

¹⁷ Ibid., p. 11.

ในระหว่างที่ฟลิ่งค์กำลังเดินทางออกจากยังการี เขาถูกต้อนให้ขึ้นรถทหารคันเดียวกับไฟน์ฮาลส์และถูกยิงเสียชีวิตขณะที่ต้องคลานหลบกระสุนปืนและระเบิดของฝ่ายตรงข้าม เพราะเขาเอาตัวเข้าบังตะกร้าไวน์ที่มีน้ำหนักมากและเป็นเครื่องถ่วงการหลบหนี เบิลได้ใช้คำพูดประชดประชันของ เบรคท์ท (Brecht) ตัวละครทหารที่เห็นการตายของฟลิ่งค์เพื่อเสียดสีระบบทหารที่ยึดถือคำสั่งของผู้บังคับบัญชาว่าสำคัญที่สุด จนยอมเอาชีวิตเข้าแลก ในขณะเดียวกัน คำพูดของเบรคท์ทนั้น ยังเป็นการพูดเพื่อประชดชะตาชีวิตของตนว่ามีชะตากรรมเหมือนฟลิ่งค์ เพราะเขายังต้องปฏิบัติตามกฎเช่นกัน

Feinhals : 'That' s right – he must have been kneeling over his suitcase.'

Brecht : 'Contrary to regulations, ' said the second lieutenant, but his own joke seemed to turn sour on him.' ¹⁸

ในขณะเดียวกัน โศกนาฏกรรมที่เกิดขึ้นกับฟลิ่งค์เป็นสิ่งสะท้อนให้เห็นถึงผลร้ายของการใช้อำนาจตามอำเภอใจของกินสเลอร์และเบรสเซน การส่งคนเข้าไปเสี่ยงชีวิตเพื่อแลกกับเหล่าไม่กี่ขวด และผลที่ปรากฏคือการเสียชีวิตนั้น เป็นการกระทำที่ไร้มนุษยธรรม ทั้งยังเป็นการแสดงให้เห็นถึงความขัดแย้งระหว่างการถือเกียรติกับการกระทำของกินสเลอร์ว่า เป็นสิ่งตรงข้ามกันโดยสิ้นเชิง เพราะการส่งฟลิ่งค์ไปเสี่ยงชีวิตที่ชายแดน แสดงให้เห็นว่าเขามีค่านึงว่าฟลิ่งค์ ในฐานะมนุษย์คนหนึ่ง ย่อมมีเกียรติและศักดิ์ศรีเท่ากับเขา ซ้ำยังเป็นเสมือนการกระทำของคนฉลาดที่ส่งคนอื่นที่มีร่างกายอ่อนแอกว่าไปตายแทน

ตัวละครสำคัญใน *And Where were You, Adam?* ที่แสดงให้เห็นถึงการต่อต้านระบบทหารอีกตัวหนึ่ง คือ ลิบเอกชนีวินด์ ตัวแทนของทหารที่แม้จะมียศไม่สูงนัก แต่ก็พยายามใช้อำนาจที่ตนมี รวมทั้งกฎระเบียบและคำสั่งขึ้นเป็นข้ออ้าง เนื้อพททหารระดับล่างอย่างไฟน์ฮาลส์เพื่อผลประโยชน์ของตน ในขณะที่กองทหารกำลังหยุดพักอยู่ในค่าย ชนีวินด์ได้รับคำสั่งให้แปรขบวนทัพใหม่ เนื่องจากกองทัพของรัสเซียกำลังรุกเข้าใกล้ เขารู้ว่า กองทหารของเขาซึ่งมีกำลังพลน้อยกว่า ไม่อาจต้านทานกำลังของฝ่ายตรงข้ามได้ เขาจึงทำเรื่องขอย้ายตัวเองไปสมทบกับกองกำลังซึ่งอยู่ในแนวหลัง ทิ้งให้ลิบเอกชไนเดอร์ (Schneider) ไฟน์ฮาลส์และทหารอีกสองสามคนอยู่เฝ้าค่ายกับชมิทซ์ (Schmitz) แพทย์ทหารที่ไม่ต้องการทิ้งร้อยเอกเบาเจอร์ (Bauer)

¹⁸ Ibid., p. 90.

และร้อยโทไมล เนื่องจากทั้งสองบาดเจ็บสาหัส และเพิ่งได้รับการผ่าตัด ทำให้ไม่สามารถเคลื่อนย้ายออกจากโรงพยาบาลได้ การกระทำที่แสดงให้เห็นถึงความรักตัวกลัวตายของชนีวินด์ ทำให้ชไนเดอร์และซมิทซ์ต้องเสียชีวิตพร้อมกับเบอาเออร์และไมลซึ่งช่วยตัวเองไม่ได้

นอกจากการกระทำของชนีวินด์ที่แสดงให้เห็นถึงการเอาตัวรอดของทหารที่มีตำแหน่งสูงกว่าที่ละทิ้งลูกน้องเพื่อรักษาชีวิตของตน ในกรณีคล้ายกันกับการกระทำของชนีวินด์ คือการที่กองทัพจะไม่รับผิดชอบต่ออาการบาดเจ็บของเบอาเออร์ เพราะศาลทหารมีคำตัดสินมาว่า บาดแผลจากการถูกยิงที่ศีรษะของเบอาเออร์ เป็นการทำให้ตัวเองบาดเจ็บ เพราะเขาฝ่าฝืนระเบียบการแต่งกายที่ไม่สวมหมวกระหว่างการรบและไม่สวมหมวกขณะซี้จักรยานยนต์ อย่างไรก็ตาม เบอาเออร์ก็ไม่สามารถลุกขึ้นมาเรียกร้องให้กองทัพรับผิดชอบต่อชีวิตของเขาได้อีก สิ่งที่เกิดขึ้นกับเบอาเออร์แสดงให้เห็นถึงทัศนคติของเบิลต่อระบบทหารว่า เป็นระบบที่เชื่ออำนาจให้ผู้ที่มีอำนาจมากกว่าเลือกใช้กฎระเบียบอย่างเคร่งครัดมากเกินไป ทั้งยังมองหาข้ออ้างในเรื่องเล็กน้อยมาจับผิดเพื่อมิให้กองทัพต้องเสียผลประโยชน์ โดยไม่คำนึงถึงหลักมนุษยธรรม

He was no hero, he had never said he was, in fact
he knew he wasn't (...) unaware that he was being brave.
And then he was thrown off the machine and his whole skull
was ripped open, (...) He had no idea, of cause, that a
court-martial had been instituted against him on the
grounds of self-mutilation because he had removed his steel
helmet while under fire and, what was more, while on motorcycle.¹⁹

นอกจากเบิลจะใช้การเขียนในลักษณะประชดประชันเพื่อเป็นการเสียดสีระบบทหารแล้ว เบิลยังใช้การกล่าวถึงเครื่องแบบทหาร เช่น รองเท้าบูทที่เป็นมันวาว เหยี่ยวกัลลาหาญ และดาบที่ประดับบนบ่า ในฐานะที่สิ่งเหล่านี้เป็นสัญลักษณ์ของการเป็นทหาร เพื่อแสดงให้เห็นถึงทัศนคติในแง่ลบของเบิลที่มีต่อกองทัพ ผู้อ่านสามารถสังเกตได้ว่า เมื่อเบิลสร้างตัวละครทหาร ตัวละครกลุ่มนี้จะมีอยู่ 2 ประเภทที่เป็นตัวละครฝ่ายตรงข้ามกัน คือทหารที่เกลียดการเป็นทหารและเป็นทหารเพราะถูกเกณฑ์เข้ากองทัพ จากการที่ได้ศึกษาชีวประวัติของเบิลในบทที่ 2 ทำให้กล่าวได้ว่า ตัวละครในกลุ่มนี้ถือได้ว่าเป็นตัวละครที่เป็นตัวแทนความรู้สึกเกลียดเครื่องแบบและการ

¹⁹ Ibid., p. 48.

เป็นทหารของเบล ตรงข้ามกับตัวละครทหารอีกกลุ่มหนึ่งที่มีความรู้สึกภูมิใจกับดาวหรือเหรียญกล้าหาญที่ประดับอยู่บนอกเสื้อของตน

ในวรรณกรรม เบลได้ใช้เครื่องหมายของความเป็นทหารเหล่านี้ เป็นสื่อในการแสดงทัศนคติต่อด้านระบบทหารของตน จากมุมมองของพลทหาร แบร์เคมี (Berchem) ซึ่งเป็นผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาของชนวินด์ในช่วงท้ายเรื่อง *And Where were You, Adam?* เขามีความเห็นที่ชนวินด์เป็นคนประเภทชอบอวดว่าตนมีความสามารถทั้งที่จริงแล้วมิได้เป็นเช่นนั้น ภาพของชนวินด์ในชุดเครื่องแบบที่เรียบร้อย ทั้งมีดาวประดับบ่าสะท้อนแสงแวววาวและเชือกเกลียวที่อยู่ในสภาพเรียบร้อย ในขณะที่ออกตรวจตราการปฏิบัติหน้าที่ของทหาร แสดงให้เห็นว่า ชนวินด์แทบมิได้ออกรบด้วยตัวเอง นอกจากนี้เบลยังได้ให้ข้อสรุปเกี่ยวกับทัศนคติที่เขาติดต่อทหารผ่านแบร์เคมีว่า สิ่งที่ทหารให้ความสำคัญ เช่น เหรียญตราต่าง ๆ นั้น แท้จริงกลับมิได้เป็นสิ่งแสดงให้เห็นถึงความเป็นตัวตนที่แท้จริงของเจ้า-ว'เสื้อที่มันประดับอยู่เลย

And most people made the mistake of assuming that a piece of shiny metal on the chest or at the neck could change the man who wore it. They seemed to believe that a stupid fellow could become intelligent and weakling strong if at some prominent spot on his uniform he were hung with a decoration, which he may very possible have earned. But Berchem had realized this wasn't so: if it was possible to change a man by way of a decoration, then it could only be for the worse.²⁰

ทัศนคติเดียวกันนี้ ปรากฏอยู่ใน *The Clown* วรรณกรรมที่เบลเขียนขึ้นห่างจาก *And Where were You, Adam ?* ถึง 12 ปี เป็นอีกครั้งที่เบลใช้วรรณกรรมชี้ให้เห็นความโหดของทหาร ที่มักจะถูกภูมิใจในเครื่องแบบและเครื่องประดับยศบนอกเสื้อ และใช้อำนาจจากตำแหน่งหน้าที่ของตนหาประโยชน์ ตัวละครทหารนาซีใน *The Clown* เหล่านี้มาที่บ้านชเนียร์เพื่อที่จะได้กินอาหารดีๆ ดื่มเหล้าและสูบบุหรี่ซึ่งเป็นของหายากในยามสงคราม เบลแสดงทัศนคติของตนผ่านการดำเนินเรื่องโดยใช้กระแสน้ำนิ่งของ ฮันส์ เมื่อเขานึกย้อนกลับไปยังสิ่งที่เกิดขึ้นในอดีตเพื่อเปรียบเทียบให้เห็นว่า การสวมเครื่องแบบทำให้ทหารเหล่านี้ดูเหมือนนักแสดงที่กำลังเล่น

²⁰ Ibid., p. 146.

ละคร พวกเขาออกท่าทางเพื่อที่จะให้ผู้อื่นเห็นว่าโก้เก๋ ทั้งพรวดพราดแต่เรื่องการรบอย่างกล้าหาญ แต่แท้ที่จริงแล้วเป็นเพียงการกล่าวโอ้อวดและการแสดงที่ไร้ยางอายุที่ตรงข้ามกับเครื่องแบบที่เขาสวมซึ่งน่าจะบ่งบอกถึงความกล้าหาญ และความเป็นสุภาพบุรุษที่คอยปกป้องประชาชน

and all they ever thought about was fried eggs, cognac, cigarettes and fooling around with the maid in the kitchen. Sometimes they became official, i.e., pompous : they would assemble in front of our house, the officer would strut up and down, sometimes even tuck his hand into his tunic like a fourth-rate actor impersonating a colonel, shout something about "final victory." Embarrassing, ridiculous, senseless.²¹

จากวรรณกรรมทั้งสองเรื่องนี้ จะเห็นได้ว่าภาพของชนีนินด์กับภาพของทหารนาซีในบ้านของฮันส์แทบจะไม่มี ความแตกต่างกันเลย ดังนั้นจะสรุปได้ว่าความคิดต่อต้านระบบทหารของเบิล เป็นหนึ่งในแนวคิดหลักต่อต้านสงครามที่ฝังใจเบิลอยู่อย่างไม่เปลี่ยนแปลง

4.2 การต่อต้านแนวคิดชาตินิยม

ด้วยเหตุที่ว่า สงครามโลกครั้งที่ 2 นั้น เกิดขึ้นได้ด้วยการปลุกระดมความรักชาติให้เกิดขึ้นในหมู่ชาวเยอรมัน และเราได้รับทราบจากข้อมูลทางประวัติศาสตร์ว่า ความรักชาติจนเกินขอบเขตของชาวเยอรมันในครั้งนั้นได้ก่อให้เกิดปรากฏการณ์ที่สันคลอนมนุษยธรรมอย่างรุนแรง นั่นคือการสังหารหมู่ชาวยิวนับล้านในยุโรป จึงไม่น่าแปลกใจเลยว่าวรรณกรรมของเบิลจะประนามการกระทำอันไร้มนุษยธรรมของนาซีในครั้งนี้

ใน *Traveller, if you come to Spa...* การเหยียดถึงภาพของฮิตเลอร์และนายพลโตโก แม่ทัพเรือชาวญี่ปุ่น รวมทั้งรูปปั้นของนักรบในอดีตที่เรียงรายตามทางเดินที่ทำให้ตัวละครรู้สึกว้าก้างเข้ามาอยู่ในพิพิธภัณฑ์แห่งความตาย เป็นการเขียนโดยใช้ฉากเป็นสื่อเพื่อชี้ให้เห็นทัศนคติของเบิลในการโจมตีลัทธิชาตินิยมนาซีและลัทธิทหารนิยม การเหยียดของฮิตเลอร์อย่างตรงในวรรณกรรมและใช้ภาพครึ่งตัวของฮิตเลอร์เป็นส่วนหนึ่งของฉากนี้ แสดงให้เห็นว่า เบิลได้ประนาม

²¹ Heinrich Boll, *The Clown*, trans. Leila Vennewitz, p. 241.

ยิตเลอร์ว่า เป็นความผิดของผู้นำประเทศที่ใช้แนวคิดชาตินิยมเพื่อปลุกกระดมให้ประชาชนสนับสนุนการทำสงคราม

...and everything else came inevitably : the Greekhoplite,
gay yet dangerous, looking like a feather cock, and in the well
itself – the walls here were painted yellow – the whole portrait
gallery, from the Great Kurfürst to Hitler...²²

ในเรื่อง *And Where Were You, Adam?* เบิลเขียนพาดพิงถึงการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ชาวยิวของทหารนาซีไว้ในบทที่ 7 ซึ่งเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นกับไอโลนาหลังจากที่เธอแยกมาจากโฟล์ทาลส์เพื่อกลับมาหาครอบครัว ไอโลนาเสียชีวิตด้วยน้ำมือของฟิลส์โคท (Filskeit) นายทหารนาซีที่คลั่งไคล้การร้องเพลงประสานเสียงและพยายามคัดเลือกเชลยชาวยิวที่มีความสามารถในการร้องเพลงมารวมกลุ่มกันเพื่อจัดเป็นคณะนักร้องประสานเสียงในค่ายกักกัน สาเหตุที่ฟิลส์โคทยิงไอโลนาทิ้งอย่างโหดเหี้ยม เป็นเพราะเขาทนฟังเสียงอันไพเราะและเปี่ยมไปด้วยศรัทธาต่อพระเจ้าของไอโลนาซึ่งเป็นยิวไม่ได้

–his life had been spend in stifling chastity- much of it,
when he was alone, in front of the mirror, in which he vainly
sought beauty and nobility and racial perfection, combined
with something that completely paralysed him : faith.²³

วรรณกรรมได้แสดงให้เห็นว่า การฆ่าไอโลนาของนายทหารนาซีผู้นี้ มีรากเหง้ามาจากความโกรธแค้นและอคติส่วนตัวของเขที่มีต่อชาวยิว ที่ฟิลส์โคทคิดเอาเองว่ายิวเป็นต้นเหตุของความล้มเหลวทางด้านดนตรีของเขา เพราะก่อนที่เขาจะสมัครเข้าเป็นสมาชิกหน่วย SS ของนาซี ฟิลส์โคทเคยเป็นหัวหน้าคณะนักร้องประสานเสียง แต่ด้วยความที่เขาเป็นคนเคร่งครัดกับกฎระเบียบมากเกินไปจนสมาชิกในคณะทนความเป็นคนเข้มงวดเกินไปของเขาไม่ได้ จึงมีความเห็นให้ปลดเขาออกจากตำแหน่ง เหตุการณ์ดังกล่าวทำให้ฟิลส์โคทตัดสินใจลาออกจากการเป็นผู้คุม

²² Heinrich Böll, *Traveller, if You Come to Spa...*, trans. Leila Vennewitz ,p. 49.

²³ Heinrich Boll, *And Where were You, Adam ?*, trans. Leila Vennewitz, p. 114.

คณะนักร้องประสานเสียงของโบสถ์ เนื่องจากเขาไม่ชอบหน้าบาทหลวงเชื้อสายยิวที่มักจะมานั่ง ฟังการฝึกซ้อม

That smiles of ' the saint ' seemed to say : futile-futile- but
I love you. He did not want to be loved, and his hatred of those
anthems and that priest's smile steadily increased, and
when the Concordia dismissed him he left the church choir. He
would think of that smiles, that elusive severity, and that 'Jewish'
look of love, as he called it, which seemed to him both down-to-earth
and loving, and his breast was devoured by hate and torment...²⁴

นอกจากนี้ เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับไอโลนาบับได้ว่า เป็นการแสดงให้เห็นถึงสถานะภาพของ ศาสนาต่อมนุษย์ในสงคราม ความรุนแรงและยาวนานของสงครามนอกจากจะทำให้ตัวละครเช่น ฟินฮาลส์ และไอโลนาเกิดความท้อแท้สิ้นหวังในชีวิตแล้ว ความโหดเหี้ยมที่เกิดจากการเช่นฆ่า ยังเปรียบได้กับการทำลายศรัทธาที่มนุษย์มีต่อศาสนาอีกด้วย

ฉากการสังหารไอโลนาของฟิลส์โคท ถือได้ว่าเป็นการแสดงให้เห็นถึงวิกฤติการณ์ของ ความศรัทธาในศาสนาและมนุษยธรรม วรรณกรรมแสดงให้เห็นว่า ไอโลนาเปรียบเสมือนตัวแทน ของความศรัทธาที่มนุษย์มีต่อพระเจ้า เพราะในช่วงแรกที่เธอถูกนำตัวมายังค่ายเชลยพร้อมกับ ชาวยิวจำนวนหนึ่งนั้น ในจิตใจของไอโลนาเต็มไปด้วยความหวาดกลัวต่อชะตากรรมที่กำลังจะ มาถึง เมื่อเธอเริ่มร้องเพลงตามคำสั่งของฟิลส์โคท ความกลัวของเธอยิ่งเพิ่มมากขึ้นเนื่องจาก เธอได้เห็นใบหน้าและแววตาของฟิลส์โคทที่แสดงออกซึ่งความเกลียดชังที่ปนกันระหว่างความ เกลียดยิวและความริษยาที่เขามีต่อเธอ เนื่องจากเพลงที่ไอโลนาร้องนั้น เป็นเพลงที่มีเนื้อหา เกี่ยวกับพระเจ้าที่ชาวคาทอลิกใช้ร้องในโบสถ์ และที่สำคัญ ขณะที่ไอโลนากำลังร้องเพลงอยู่นั้น เธอนึกถึงพระเจ้าและยิ้มออกมาโดยไม่รู้สีกตัว ความงามและน้ำเสียงที่ไพเราะและเปี่ยมไปด้วย ศรัทธาที่เธอมีต่อพระเจ้าทำให้ฟิลส์โคททนไม่ได้และหยิบปืนขึ้นยิงเธอจนถึงแก่ความตาย การฆ่า ไอโลนาคือการทำลายศรัทธา อีกแง่หนึ่ง สิ่งที่เกิดต้องการบอกแก่คนอ่านคือ ในสงคราม ศาสนาเป็นได้เพียงที่พึ่งทางใจ แต่ไม่มีพลังพอที่จะหยุดยั้งการกระทำอันเหี้ยมโหดของนาซีได้

²⁴ Ibid., p. 105.

As soon as she started to sing, silent fell, outside as well.
 Filskeit stared at her : she was beautiful (...) when he was alone in
 front of the mirror, in which he vainly sought beauty and nobility
 and racial perfection – here it was : beauty and nobility and
 racial perfection, combined with something that completely
 paralysed him : faith.²⁵

เบิลโจมตีการแสดงความรักชาติโดยไม่คำนึงถึงหลักศีลธรรมว่าสามารถกลายเป็นการทำลายชีวิตมนุษย์ได้อย่างไรโดยการเล่าถึงสาเหตุการตายของไฟน์ฮาลส์ในตอนสุดท้ายของเรื่องซึ่งเป็นช่วงเวลาที่ยอรมันกำลังจะแพ้สงคราม เนื่องจากกรกระทำที่ไร้สาระของทหารเยอรมันที่ยังคงรักษาการอยู่ในบริเวณใกล้เคียง พลทหารได้รับคำสั่งจากชนิวินด์ที่ทนเห็นชาวเยอรมันยอมยกธงขาวแสดงความจำนนต่อทหารอเมริกันไม่ได้ เป้าหมายของการยิงครั้งนี้คือหมู่บ้านเล็กๆซึ่งเป็นบ้านเกิดของไฟน์ฮาลส์ ที่ที่ผู้คนนำผ้าขาวมาแขวนไว้หน้าบ้านและยิงสุมเข้ามาในหมู่บ้านโดยลี้ภัยไปที่บ้านที่มีผ้าสีขาวติดไว้เป็นสัญลักษณ์ของการยอมแพ้

The seven shell were intended for Weideshiem and it 's
 environs, and Sergeant major Schniewind had decided to
 punish the people of Weideshiem for their lack of patriotic feeling.
 A white flag was something he could not stomach.²⁶

สิ่งที่น่าเจ็บปวดสำหรับเบิลที่เราพบในวรรณกรรมก็คือ การที่ชาวเยอรมันส่วนหนึ่ง ได้กลายเป็นชาติกรรมาเพื่อนร่วมชาติเพียงเพราะการหลงว่าชาติของตนมีความยิ่งใหญ่ และการแปลเอาความรักชาติว่าต้องทำลายเพื่อนร่วมชาติทุกคนที่ยอมแพ้แก่ศัตรู แม้ว่าคนเหล่านั้นจะเป็นพลเรือนที่ไม่ต้องการทำสงคราม

การตายของตัวละครอีกตัวหนึ่งที่แสดงให้เห็นว่า เป็นการตายที่เกิดจากความรักชาติจนเกินขอบเขต และถูกล้างสมองแต่สุดท้ายต้องตายอย่างไร้เกียรติเพื่อชาติในสงครามคือการตายของแฮริแบร์ท เคมพ์ (Heribert Kremp) ใน *Group Portrait with Lady* เคมพ์เป็นนายทหาร

²⁵ Heinrich Böll, *And Where Were You, Adam ?*, trans. Leila Vennewitz, p. 114.

²⁶ *Ibid.*, p. 148.

ที่นิยมในลัทธินาซี เขาเป็นชายหนุ่มที่ยกย่องฮิตเลอร์และชื่นชมในความเป็นเยอรมัน ผลจากการร่วมรบในช่วงแรกของสงครามทำให้เขาต้องเสียขาข้างหนึ่ง และต้องมาทำงานในร้านขายดอกไม้ของเพลเซอร์ (Pelzer) เบิลแสดงทัศนคติเกี่ยวกับการเสียสละเพื่อชาติอันเนื่องมาจากความคิดชาตินิยมของครีมป์ ผ่านคำพูดแสดงความสงสารกึ่งสมเพชของนางโฮลโธเนอ (Holthohne) เพื่อนร่วมงานของเขาในร้านดอกไม้ นางโฮลโธเนอกล่าวแสดงความเห็นใจ ครีมป์ที่ต้องกลายเป็นคนพิการเพราะอุดมการณ์รักชาติที่เขาคิดว่าเป็นเกียรติแกชีวิตและวงศ์ตระกูล แต่อุดมการณ์ที่เขาเห็นว่าสวยงามนั้นกลับทำให้เขากลายเป็นหนึ่งในชายหนุ่มผู้โชคร้ายที่ต้องพิการ เพราะแม้เขาจะได้รับการยกย่องในฐานะวีรบุรุษในช่วงต้นของสงคราม แต่เมื่อสงครามยิ่งยืดเยื้อออกไปเท่าไร ก็เรียกได้ว่าครีมป์ได้รับกลับจะแปรเป็นความโชคร้ายและน่าสมเพชมากขึ้นเท่านั้น

And we mustn't forget that during the first few months of the war those boys were treated like heroes, besieged by women – but then, the longer the war went on, losing a leg became more and more run-of-the mill, and later on the one with two legs simply had better luck than the ones with only one leg or none ²⁷

เมื่อเยอรมันใกล้แพ้สงคราม ครีมป์ยังอาสาเข้าร่วมกับกองกำลังรักษาติจนเสียชีวิตข้างทางด่วน เบิลแสดงความสมเพชสะท้อนความรู้สึกเกี่ยวกับการตายของครีมป์ว่า เป็นการสละชีวิตที่ไร้ค่าและเป็นเรื่องโง่ที่ครีมป์ยังยึดมั่นในความเป็นชาติที่มีอยู่เข้มข้น ครีมป์มิได้เรียนรู้ชีวิตจากความพิการของเขาเลย สงครามมิได้เป็นบทเรียนให้กับชีวิตของเขาแต่อย่างใด ซ้ำยังทำให้เขายังเป็นเหมือนคนตาบอดที่ยังอาสาเข้าเป็นพวกรักชาติก่อนที่เยอรมนีจะประกาศยอมแพ้สงคราม และต่อสู้เพื่อชาติเยอรมันจนตัวตาย เบิลวิจารณ์ความรักชาติของครีมป์ผ่านการแสดงความเห็นของ The Au. หลังจากที่เขาได้สัมภาษณ์พ่อและแม่ของครีมป์และรู้ว่า ครีมป์เสียชีวิตและถูกฝังข้างทางด่วนว่า เป็นความคิดที่โง่และพ่อแม่ของเขายังมองไม่เห็นความหลอกลวงของลัทธินาซีที่ทำให้ลูกชายของตนตาย เพราะพวกเขายังกล่าวถึงครีมป์และการพลีชีพเพื่อชาติ การเสียสละของเขาด้วยน้ำเสียงและแววตาที่ชื่นชม ทั้งยังหวังว่า The Au. ซึ่งเป็นคนรุ่นหลังจะรู้สึกคล้ายตามและยกย่อง ประทับใจในความกล้าหาญและเสียสละของครีมป์อีกด้วย

²⁷ Heinrich Böll, *Group Portrait with Lady*, trans. Leila Vennewitz, p.196.

นอกจากวรรณกรรมจะแสดงให้เห็นถึงผลเสียของความรักชาติของทหารนาซีที่นำความตายมาสู่เพื่อนมนุษย์และตนเองแล้ว เบิลยังมีความเห็นว่า การที่ชาวเยอรมันให้การสนับสนุนลัทธิชาตินิยมจนเกินขอบเขต ก็เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่สนับสนุนให้เกิดสงครามและก่อให้เกิดความตกต่ำของศีลธรรมในสังคม

ตัวอย่างของชาวเยอรมันที่หลงมกภายในลัทธิชาตินิยม คือแม่ของเกรกและบรรดาเพื่อนบ้านของเขาในเรื่อง *And Where Were You, Adam?* ในจดหมายที่แม่ส่งให้เกรกได้รับมีข้อความในเชิงสั่งสอนให้เกรกประพฤติตนอย่างมีเกียรติและสง่างามในฐานะที่เขาเป็นผู้รบเพื่อชาติ ทั้งยังเขียนแสดงความชื่นชมยกย่องเพื่อนบ้านที่ได้รับเหรียญกล้าหาญทั้งที่เพื่อนบ้านของเขาคอนนั้นยังเป็นเด็กหนุ่ม และมีการศึกษาต่ำกว่าเกรก แม้ว่าเขาจะต้องเสียขาไปหนึ่งข้างก็ตาม การแสดงออกของแม่ของเกรกเป็นการสะท้อนความคิดของชาวเยอรมันบางส่วนในช่วงที่สงครามกำลังดำเนินอยู่ ซึ่งความคิดลักษณะนี้เองที่เบิลชี้ว่า เป็นความคิดที่ทำให้สงครามเกิดและดำเนินไปอย่างรุนแรง แม่ของเกรกเป็นตัวละครที่เบิลใช้แสดงให้เห็นถึงผลหายนะของการตัดสินคุณค่าของคนที่รูปร่างภายนอก โดยใช้ความคิดชาตินิยมเป็นพื้นฐานในการวัดคุณค่า นอกจากนี้ จากความคิดของเกรกเอง เขารู้สึกว่าเพื่อนบ้านต่างให้ความสำคัญกับเหรียญบนหน้าอกเสียเวลาที่เขาได้รับอนุญาตให้กลับบ้าน

ตัวละครที่มีลักษณะเดียวกันกับแม่ของเกรกปรากฏให้เห็นอย่างชัดเจนอีกครั้งในนวนิยายเรื่อง *The Clown* เบิลแสดงให้เห็นผลเสียของการรักชาติจนเกินขอบเขต ของชาวเยอรมัน ผ่านการกระทำและคำพูดของนางชเนียร์ แม่ของฮันส์ ซึ่งเป็นตัวละครที่มีอุปนิสัยเห็นแก่ตัวและตระหนี่จนเกินเหตุ ในเย็นวันหนึ่งของเดือนกุมภาพันธ์ ปี 1945 ฮันส์ ซึ่งขณะนั้นมีอายุ 11 ปี กำลังเดินกลับบ้านหลังเลิกเรียน เขามองเห็นเฮนเรียตตา ผู้เป็นที่สาวอยู่บนรถราง ทั้งสองโบกมือและหัวเราะให้กันเป็นการทักทาย โดยที่ฮันส์คิดว่าเฮนเรียตตา กำลังจะเดินทางไปทัศนศึกษากับทางโรงเรียน โดยไม่รู้เลยว่า การพบกันครั้งนี้จะเป็นการพบกันครั้งสุดท้าย แต่เมื่อฮันส์กลับมาถึงบ้าน และรู้ความจริงจากปากของนางชเนียร์ผู้เป็นแม่ว่า เฮนเรียตตามิได้ไปทัศนศึกษา แต่ไปเข้าร่วมกับกลุ่มยุวชนนาซีที่เมืองบอนน์ (Bonn) เป็นอาสาสมัครเพื่อต่อต้านการโจมตีของทหารอเมริกัน

She gave a little laugh and said: "Outing? Nonsense.

She has gone to Bonn to volunteer for the Flag.(...)again she said in her soft voice :“ You do see, don't you, that everyone must do his bit to drive the Jewish Yankees from our sacred German

soil." She look across at me, I had a strenge feeling, then she looked at Leo in the same way, and it seemed to me she was on the verge of sending us both off to the front to fight the Jewish Yankees. "Our sacred German soil,"she said (...) I felt like laughing, but I burst into taers, threw down my fruit knife and ran upstairs to my room. ²⁸

คำพูดของนางชเนียร์แสดงให้เห็นว่า นางเป็นคนที่ไร้หัวใจที่หลงอยู่กับความคิดชาตินิยม จนลืมไปว่า กำลังส่งเลือดเนื้อเชื้อไขของตนเข้าเสี่ยงชีวิตในสงคราม และสุดท้าย ผลก็ปรากฏออกมาว่า เฮนเรียตตายสาบสูญไปและไม่ได้กลับมาอีกเลย ฮันส์เสียใจมากที่พี่สาวต้องจากไป เขาเห็นว่าเฮนเรียตตายยังไม่น่าตายเพราะเธอมีอายุเพียง 16 ปี มีความร่าเริงแบบที่สาววัยแรกรุ่งควรจะมี และเธอยังเป็นบุคคลเพียงคนเดียวที่เข้าใจเขามากที่สุดในตอนนั้น ยิ่งไปกว่านั้น สายตาที่แม่ของเขามองมายังตนและเลโอ น้องชายของเขาซึ่งมีอายุเพียง 9 ขวบ ที่บ่งบอกว่าพร้อมที่จะส่งลูกชายทั้งสองของตนออกไปยังชายแดนเช่นเดียวกับเฮนเรียตตา ทำให้ความเสียใจของฮันส์ แปรเป็นความเจ็บแค้นในทันที เพราะการกระทำของแม่ทำให้เขาตระหนักได้ในตอนนั้นว่า แม่ไม่ได้มีความรักให้กับลูกคนใดเลย นอกจากความรักตัวเองเท่านั้น เพราะครั้งหนึ่ง ในระหว่างที่สงครามยังดำเนินอยู่ ฮันส์ลงไปห้องใต้ดินเพื่อหาลูกเทนนิสและได้ยินเสียงแม่ของเขา เดินลงมาที่ห้องใต้ดิน เขาเห็นแม่ของตนแอบหันแอมขึ้นโตและเปิดกระเป๋าแอปเปิ้ลซอสกินอย่างมูมมาม โดยที่ไม่รู้ตัวว่ามีคนอื่นเห็นการกระทำของตน สิ่งที่ยังเห็นทำให้เขารู้สึกประหลาดใจ เพราะบนโต๊ะอาหาร นางชเนียร์เฝ้าแต่พร่ำบอกกับลูกๆให้รู้จักประหยัดและอดทนเพื่อประเทศชาติที่กำลังอยู่ในช่วงสงคราม จนฮันส์และพี่น้องไม่เคยได้กินอิมท้องเลย

ในตอนที่ยังฮันส์ซึ่งมีอายุเพียง 11 ขวบเกิดมีเรื่องทะเลาะกับแฮร์แบร์ท คาลิค (Herbert Kalick) หัวหน้ากลุ่มเยาวชนนาซีซึ่งขณะนั้นมีอายุ 14 ปี เพราะคาลิคเล่าเรื่องเกี่ยวกับเด็กชายอายุ 10ขวบที่ได้รับเหรียญกล้าหาญจากการต่อสู้กับรถถังรัสเซียให้กับสมาชิกกลุ่มฟัง จนฮันส์ทนไม่ได้กับความเหลือเชื่อและกล่าวว่าเด็กคนนั้นชื่อ "Superman" ²⁹ ทั้งยังตะโกนใส่คาลิกว่า " You Nazi swine!" ³⁰ โดยที่ไม่รู้ถึงความรุนแรงของคำที่เขาจำมาจากตัวอักษรที่มีคนเขียนอยู่บนเครื่องกันรถไฟมาพูด เขาถูกคาลิคจับตัวกลับบ้านและถูกไต่สวนโดยเลอเวนนิช (Lövenich) เจ้าหน้าที่จาก

²⁸ Heinrich Boll, *The Clown*, trans. Leila Vennewitz, p. 17.

²⁹ Ibid., p. 18.

³⁰ Ibid., p. 19.

พรรคนาซี มีเพียงพ่อของเขาที่พยายามปกป้องฮันส์โดยให้เหตุผลว่าฮันส์มิได้เข้าใจว่าสิ่งที่ตนพูดออกไปนั้นหมายถึงอะไร และแสดงอาการปกป้องลูกชายด้วยการวางมือลงบนบ่าของเขา ในทำนองเดียวกัน โลฟนิทซ์ก็ให้เหตุผลว่าฮันส์ยังเป็นเด็ก ในขณะที่แม่ของเขากล่าวว่า “ You can see he doesn't know what he is doing, he doesn't realize—if he did, I would have to turn my back on him. ”³¹ เช่นเดียวกับคาลิกที่พูดว่า “ We've got to be ruthless, ruthless.”³²

หลังจากการไต่สวนในห้องสมุดของบ้านตระกูลชเนียร์ ฮันส์ถูกลงโทษด้วยการที่เขาต้องขุดหลุมเพื่อเป็นกบฏกรณณ์ภายใต้การควบคุมของคาลิก เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นยิ่งตอกย้ำให้เห็นถึงความเห็นแก่ตัวของแม่ของฮันส์ เพราะนางเลือกที่จะทิ้งลูกชายได้ทันทีเพื่อหันเข้าหาความคิดชาตินิยม เป็นอีกครั้งหนึ่งที่เบิลชี้ให้เห็นถึงความตกต่ำของศีลธรรมผ่านทางคำพูดและการกระทำของนางชเนียร์และคาลิก

สิ่งที่ฝังใจฮันส์ซึ่งมีอายุเพียง 11 ปีคือความรู้สึกเดือดดาลกับการที่แม่ของตนสนับสนุนให้ลูกสาวเดินทางออกไปเสี่ยงชีวิตในสงคราม แต่นายชเนียร์ผู้เป็นพ่อกลับนั่งเฉยอยู่ได้โดยไม่คัดค้านกระทำของภรรยาเลย กลายเป็นสิ่งที่ติดค้างอยู่ในจิตใจของฮันส์จนกระทั่งเขาเป็นผู้ใหญ่ว่าทำไมพ่อของเขาจึงไม่ช่วยรังเอนเรียตดาเอาไว้ ทั้งๆที่เขาสามารถทำได้ ในอีกแง่หนึ่งจากความคิดของฮันส์ที่มีต่อการกระทำของพ่อของเขา ทำให้วิเคราะห์ได้ว่า *The Clown* ไม่เพียงแต่โจมตีชาวเยอรมันที่สนับสนุนและส่งเสริมแนวคิดและการปฏิบัติการของชาตินิยมนาซี หรือการกวาดล้างสังหารยิวนับล้านเท่านั้น แต่ยังโจมตีชาวเยอรมันอีกส่วนหนึ่งที่มองดูการกระทำของคนกลุ่มแรกอย่างนิ่งเฉย แม้ว่าจะรู้อยู่เต็มอกว่าสิ่งที่คนกลุ่มแรกทำไป เป็นการกระทำที่ผิดศีลธรรมอย่างไม่น่าให้อภัย

อย่างไรก็ตาม ฮันส์ยังจำได้ว่า พ่อเคยให้ความช่วยเหลือแก่นางวีเนอเคน (Wieneken) และเพื่อนบ้านหญิงอีกสองสามคนที่ถูกทหารนาซีจับ และกำลังจะนำตัวไปยังที่ ด้วยข้อหากรรมและก่อวินาศกรรม โดยพาพวกผู้หญิงออกจากห้องรีดผ้าของตระกูลชเนียร์ ไปหลบอยู่ในเรือของเขาที่จอดลอยอยู่ในแม่น้ำ น้ำเสียงและท่าทางที่จริงจังที่พ่อแสดงต่อทหารนาซี ทำให้ฮันส์ยังคงประทับใจการกระทำของพ่อของเขาในครั้งนั้น เพราะการกระทำในครั้งนั้นแสดงให้เห็นว่านายชเนียร์มิได้อยู่นิ่งเฉย มองดูเพื่อนบ้านถูกสังหารอย่างไรเหตุผลและช่วยตัวเองไม่ได้

³¹ Ibid., p. 20.

³² Ibid., p. 20.

He showed real spirit, shouted at the officer and the officer shouted back(...) My father said : "Before anything happens to these women you will have to shoot me—go ahead" and he actually unbuttoned his jacket and stuck out his chest at the officer...³³

ตามท้องเรื่อง คำว่า "sacred German soil" นอกจากจะหมายถึงประเทศเยอรมันแล้วยังโยงไปถึงผลประโยชน์ทางการเงินของครอบครัวชเนียร์อีกด้วย เนื่องจากตระกูลของฮันส์นั้นร่ำรวยขึ้นมาจากการได้รับสัมปทานขุดถ่านหินมาตั้งแต่สมัยรุ่นปู่ คำพูดของแม่จึงทำให้ฮันส์รู้สึกว่าการที่ชาวเยอรมันบางกลุ่มให้การสนับสนุนลัทธิชาตินิยมนาซี ก็เพื่อที่จะรักษาผลประโยชน์ทางธุรกิจของตน เพราะหากเยอรมนีแพ้สงคราม ก็จะมีผลต่อการประกอบธุรกิจที่เคยนำผลประโยชน์มหาศาลมาให้แก่ตน

This concern for the sacred German soil is somehow comical when you realized that a good proportion of brown-coal mining shares has been in the hands of our family for two generations. For seventy years he Schniers have been making money out of the scooping and digging the sacred German soil has had submit to ; villages, forest, castles fall in the path of the dredgers like the wall of Jericho.³⁴

นอกจากเบิลจะใช้นางชเนียร์ แม่ของฮันส์ เป็นตัวแทนของคนที่มีความรักชาติและพะวงหลงอยู่กับความฐานะทางการเงินของตน จนมิได้คำนึงถึงศีลธรรมแล้ว เขายังประนามกลุ่มบุคคลที่เห็นดีงามกับการสังหารชาวเยอรมันที่ไม่เห็นด้วยกับแนวความคิดชาตินิยมด้วยว่า เป็นผู้ที่หลงชาติและมีส่วนในการทำลายศีลธรรมและทำให้ความหมายของคำว่า *ความรักชาติ* (*Patriotism*) กลายเป็นคำที่มีความหมายในทางลบ ฮันส์จำได้ดีว่า ที่โรงเรียน บรีห์ล(Brühl)ครูของเขา มักจะร้องเพลงที่แสดงออกถึงความรักชาติ ซึ่งบรีห์ลเรียกเพลงเหล่านั้นว่า "Songs of

³³ Ibid., p. 241.

³⁴ Ibid., p. 18.

Devotion and Patriotism ” แต่เมื่อเด็กๆในห้องเรียน รวมทั้งฮันส์ได้ยินเสียงปืนที่ดังออกมาจาก ปาใกล้โรงเรียน คำพูดที่ออกจากปากของครู ก็ได้ทำให้ฮันส์รู้สึกขมขื่นกับสิ่งที่เขาได้พบเห็น เพราะในขณะที่บรีห์ร้องเพลงที่มีเนื้อหาให้เสียสละเพื่อบ้านเมือง แต่การที่เขากลับใช้คำพูด แสดงความสนใจเมื่อรู้ว่าชาวบ้านเยอรมันถูกยิง กลับเป็นสิ่งที่ฮันส์รู้สึกว่าขัดแย้งกับการรักชาติ ที่น่าจะหมายรวมถึงความรักและความเห็นอกเห็นใจที่ควรจะมีให้แก่เพื่อร่วมชาติด้วยกันมากกว่า

and when we turned in alarm to the window Bruhl would ask us if we knew what it meant. By that time we knew : another deserter had been shot up there in the wood. “That’s what will happen to all those,” said Bruhl, “who refuse to defend our sacred German soil from the Jewish Yankees.”³⁵

การที่เบิลใช้กลวิธีการเล่าเรื่อง *The Clown* แบบกระแสน่ากลัว โดยให้ฮันส์นึกย้อนกลับไปยังเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในอดีตนั้น ทำให้เบิลสามารถใช้มุมมองของฮันส์ในฐานะเด็กชายอายุ 11 ปี ที่ยังมีความคิดที่บริสุทธิ์ มองสังคมรอบตัวในขณะนั้นแล้วสะท้อนให้ผู้อ่านเห็นถึงสภาพของสังคมที่ความเป็นมนุษย์กำลังจะสูญหายไป ฮันส์ที่เป็นเด็กเป็นตัวแทนของชาวเยอรมันที่ต้องทนทุกข์เพราะความคลั่งในลัทธิชาตินิยมอย่างไรเหตุผลของคนในครอบครัว ในสายตาของฮันส์เขาไม่เห็นว่าเป็น “ยิวแยงกีส” ที่แม่และคาลิกเรียกนั้นจะมีรูปร่างหน้าตาแปลกประหลาดไปจากคนอื่นๆแต่อย่างใด ตรงกันข้ามนั้น สภาพอดอยากผ่ายผอมของบรรดาเชลยสงครามที่เขาเห็นทำให้เขาเกิดความสงสาร แต่ไม่อาจให้ความช่วยเหลือใดๆแก่คนเหล่านั้นได้เนื่องจาก ฮันส์เองไม่สามารถแสดงการต่อต้านใดๆได้เพราะไม่มีทั้งกำลังและอำนาจในมือ

I had seen a few of those “Jewish Yankees”: they were brought down by truck from the Venus Mountain to an assembly point in Bonn : they looked frozen, scared, and young. If the word Jew conveyed anything at all to me, then it was someone more like the Italian, who looked even more frozen than the American, much too tired to be scared.³⁶

³⁵ Ibid., p. 16.

³⁶ Ibid., pp. 17-18.

ส่วนในเรื่อง *Group Portrait with Lady* เบิลกล่าวถึงความโหดเหี้ยมของทหารนาซีที่ยิงหญิงชาวบ้านชาวเยอรมัน เพราะความโกรธที่ชาวบ้านเหล่านี้ยกธงขาวแสดงการยอมแพ้แก่ทหารอเมริกัน และไม่ต้องการเหลือสิ่งใดไว้ให้แก่ศัตรู ไม่เพียงแต่ทหารนาซีกวาดต้อนเชลยสงครามมายังที่เพราะเป็นวิธีที่ง่ายและรวดเร็วที่จะกำจัดคน ยังมีการระเบิดสะพานข้ามแม่น้ำไรน์ทิ้ง การกระทำดังกล่าวเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจริงในช่วงที่เยอรมันประกาศยอมแพ้สงครามแก่กองทัพสัมพันธมิตร เบิลยังได้สะท้อนให้เห็นถึงการปิดความรับผิดชอบของกองทัพเยอรมนีต่อการกระทำที่เรียกได้ว่าเป็นการกระทำของอาชญากรสงคราม ในจดหมายโต้ตอบระหว่างหน่วยงานทหารและหน่วย SS ของนาซี เนื้อหาที่บ่งว่า ทั้งกองทัพและนาซีต่างฝ่ายต่างพยายามโยนความผิดให้กันในเรื่องการเสียชีวิตของเชลยสงคราม เช่น การอ้างว่าการเสียชีวิตส่วนใหญ่ของเชลย เกิดจากสภาพที่อ่อนแอของเชลยอันเป็นผลมาจากการเดินทางเป็นระยะทางไกล การกระทำดังกล่าวเป็นการกระทำที่เบิลเห็นว่าน่าละอาย แสดงให้เห็นถึงความไร้ซึ่งมโนธรรมของกองทัพ

There were even branches of the SS that disclaimed their reputation as executioners! Correspondence ensued between the SS and the glorious German Army in which each side tried to palm off the dead onto the other, like so many rotting potatoes!³⁷

4.3 การประนาม “ความไร้สาระ” ของการทำสงคราม

แนวคิดต่อต้านสงครามของเบิลที่เด่นชัด เป็นแนวคิดที่ปรากฏในวรรณกรรมทุกเรื่องคือ การแสดงให้เห็นถึงความไร้สาระของการทำสงคราม แนวคิดดังกล่าวเป็นแนวคิดที่นักคิดนักเขียนร่วมสมัยกับเบิลส่วนหนึ่งคิดเห็นตรงกัน เช่น อัลแบร์ กามูส์ (Albert Camus) แห่งฝรั่งเศส ในภาษาฝรั่งเศสใช้คำว่า “absurde” หรือ “absurd” ในภาษาอังกฤษ ประสบการณ์ในสงครามโลกครั้งที่ 2 ในฐานะทหารทำให้เบิลมีความเห็นว่าสงครามเป็น “เรื่องไร้สาระ” เพราะสงครามทำให้ชีวิตมนุษย์กลายเป็นสิ่งไร้ค่า และทำให้เกิดการสูญเปล่าของเวลาและการกระทำ เบิลแสดงทัศนะดังกล่าวผ่านการตายอย่างน่าอนาถของตัวละคร และเหตุการณ์ต่างๆที่เกิดขึ้นในวรรณกรรม

³⁷ Heinrich Boll, *Group Portrait with Lady*, trans. Leila Vennewitz, p. 238.

ในเรื่อง *And Where were You, Adam?* สงครามปรากฏในรูปของความรุนแรงจากการระเบิด และเสียงปืนที่มองไม่เห็นผู้ยิงซึ่งส่งผลให้ตัวละครจบชีวิตลงหรือบาดเจ็บ โดยที่ตัวละครนั้นยังไม่ทันตั้งตัว หรือบางครั้งตัวละครก็ได้คิดที่จะต่อสู้ เช่น ในขณะที่ไฟนฮาลส์และทหารคนอื่น ๆ กำลังหยุดพักระหว่างการเดินเท้าและกำลังรับแจกอาหาร พวกเขาถูกโจมตีอย่างหนักจากทั้งระเบิดและปืนใหญ่ทั้งที่ยังมองไม่เห็นข้าศึกและจับทิศทางของระเบิดไม่ได้ ไฟนฮาลส์ได้รับบาดเจ็บและถูกนำส่งโรงพยาบาลในสภาพใกล้หมดสติเช่นเดียวกับตัวละครเอกใน *Traveller, if You Come to Spa...* สังเกตได้ว่าตลอดทั้งเรื่อง ผู้อ่านจะเห็นว่าไฟนฮาลส์ไม่ได้ยิงหรือทำร้ายใครในการสงครามเลย เขาตกเป็นฝ่ายรับและถูกทำให้บาดเจ็บจากการโจมตีของฝ่ายตรงกันข้ามซึ่งเขามองไม่เห็น สิ่งที่เกิดขึ้นกับไฟนฮาลส์แสดงให้เห็นว่า การทำสงครามที่ปรากฏในวรรณกรรมมิใช่การต่อสู้ระหว่างทหารของกองทัพ 2 ฝ่าย หรือ 2 ประเทศ แต่กลับเป็นการเผชิญหน้าระหว่างมนุษย์กับตัวสงครามซึ่งเปรียบเสมือนอำนาจรุนแรงที่มองไม่เห็น สงครามหรือความรุนแรงดังกล่าวเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นโดยมนุษย์อีกกลุ่มหนึ่ง แต่มนุษย์กลับไม่อาจควบคุมและไม่สามารถต่อสู้ป้องกันตัวเองได้จากความรุนแรงนั้นได้

In the silence there was only the occasional shot to be heard (...) just a token that the war was still on; they rose like alarm signals that burst some where, exploded, and announced in the silence : ' War, this is war. Lookout: war ! ' ³⁸

ตัวละครอย่างไฟนฮาลส์เป็นตัวแทนของทหารที่เกลียดการทำสงคราม การเอาชนะฝ่ายตรงข้ามในสงครามมิได้เป็นสิ่งที่เขาและตัวละครทหารอีกหลายตัวในเรื่องปรารถนา ดังนั้น คำว่า *ชัยชนะ* จึงมีความหมายที่ขมขื่นสำหรับพวกเขา เพราะเป็นสิ่งที่ต้องแลกด้วยชีวิต

“ 'D'you know the password?’

‘No.’

‘Victory. That's the password: victory.’

And he repeated softly: ‘Victory. That's the password: victory,’ and the word tasted like tepid water on his tongue. ³⁹

³⁸ Heinrich Böll, *And Where were You, Adam ?*, trans. Leila Vennewitz, pp. 139-140.

³⁹ Ibid., p.14.

นอกจากนี้ วรรณกรรมยังสื่อให้เห็นว่าไม่เพียงแต่มนุษย์ไม่สามารถควบคุมความรุนแรงของสงครามได้ ขอบเขตของสงครามซึ่งในที่นี่หมายถึงสงครามโลกครั้งที่ 2 ยิ่งกว้างใหญ่จนมนุษย์ไม่อาจแม้กระทั่งจะหนีไปได้ จากคำพูดของชมิทซ์ (Schmitz) แพทย์ทหารผู้เฝ้ายามที่กล่าวกับชไนเดอร์เมื่อเขามองเห็นกลุ่มชาวบ้านที่พากันอพยพขนข้าวของเพื่อนภัยสงคราม ‘ Far, ‘ he said with a sigh, ‘ far doesn’t mean a thing in this war... ‘⁴⁰ และ “ ‘ They’ve come a long way, ‘ said Schmitz. ‘ Look how tired the horse are. It’s useless to run away; at that speed they’ll never escape the war. ‘ ”⁴¹

เบิลแสดงให้เห็นถึง *ความไร้สาระของสงคราม* ผ่านสาเหตุการเสียชีวิตของจาชไนเดอร์ในบทที่ 3 หลังจากที่เขาได้รับคำสั่งจากชวินดีให้อยู่เฝ้าค่ายทหารและโรงพยาบาลชั่วคราวที่เหลือเพียงทหารที่บาดเจ็บ ชมิทซ์ แพทย์ทหารและภารโรง ชไนเดอร์ต้องเผชิญหน้ากับกองทหารรัสเซียซึ่งกำลังเคลื่อนเข้าใกล้ค่ายที่เหลือเพียงอาวุธไม่กี่ชิ้น เขาได้ยินเสียงเครื่องยนต์แต่มองไม่เห็นรถถังของรัสเซีย ชไนเดอร์ตระหนักดีว่า ในสภาพการณ์เช่นนั้นเขาไม่สามารถต่อสู้กับข้าศึกได้ อีกทั้งตัวเขาเองไม่มีความต้องการที่จะต่อสู้เพราะยังเป็นห่วงโมล (Moll) และบาวเออร์ (Bauer) ทหารที่บาดเจ็บที่นอนพักอยู่ในค่าย ด้วยความหวาดกลัว ชไนเดอร์เลือกที่จะยอมแพ้ เขาเดินออกจากค่ายโดยปราศจากอาวุธ พร้อมกับยกธงขาวขึ้นเพื่อเป็นเครื่องหมายแห่งการยอมแพ้ เพราะต้องการที่จะรักษาชีวิตของทุกคนที่เหลือเอาไว้ แต่ในความมืดนอกค่ายทหารนั้นเอง ชไนเดอร์กลับต้องเสียชีวิตเพราะเขาเดินไปเหยียบเข้ากับระเบิดที่หน่วย SS ของนาซีฝังไว้รอบค่ายเพื่อดักข้าศึก การบรรยายความรู้สึกของชไนเดอร์และสิ่งที่เกิดขึ้นกับเขาในวรรณกรรม ทำให้ผู้อ่านเห็นถึงความหวาดกลัวของมนุษย์ในสงครามที่ผสมไปกับความรู้สึกว่า สงครามได้ทำให้ชีวิตมนุษย์ไร้ความหมาย

He felt ridiculous, holding the flag like that in front of himself as if he were in a parade, and he could feel that his blood was fear. Just plain fear. He walk stiffly,(...) like a puppet, holding the flag in front of himself.⁴²

⁴⁰ Ibid., p. 38

⁴¹ Ibid., p. 40

⁴² Ibid., p. 49.

ทหารซึ่งเกลียดสงครามอย่างซไนเดอร์ต้องจบชีวิตลงด้วยน้ำมือของพวกเขาด้วยกัน ทั้งที่เขาต้องการที่จะรักษาชีวิตของทุกคนที่เหลือในค่าย แต่กลับเดินเหยียบเข้ากับระเบิดที่มองไม่เห็น เบิลเปรียบเทียบซไนเดอร์ซึ่งเดินถือผ้าสีขาวที่เป็นเครื่องหมายของการยอมแพ้กับหุ่นกระบอกก็เพื่อต้องการสื่อให้เห็นว่า ในสงคราม มนุษย์ไม่อาจจะทำอะไรได้อย่างอิสระได้ แม้ว่าเขาจะยอมแพ้แล้วก็ตาม เช่นเดียวกับหุ่นกระบอกที่ต้องเคลื่อนไหวไปตามคนที่จับหุ่นขึ้นแสดง ซไนเดอร์เดินออกจากค่ายทั้งที่มองไม่เห็นรถถังของฝ่ายตรงข้ามและไม่รู้ว่าระเบิดฝังเป็นกับดักอยู่ใต้พื้นดิน การตายของซไนเดอร์และทหารที่เหลือในค่ายเป็นการตายอย่างไม่น่าที่จะตาย เพราะทหารรัสเซียที่กำลังเคลื่อนเข้าใกล้มิได้เริ่มโจมตีก่อน การที่พวกเขาถึงป็นถล่มโรงพยาบาลเพราะตกใจที่เห็นร่างของซไนเดอร์ซึ่งเดินถือผ้าขาวออกมาถูระเบิดหายไป และรู้แต่เพียงว่าไม่ใช่การระเบิดที่มาจากฝ่ายตน การยิงได้ตอบเสียงระเบิดนั้นของทหารรัสเซียจึงเป็นการกระทำที่เกิดจากความตกใจ และเพื่อป้องกันตัว เบิลบรรยายให้เห็นถึง*ความไร้ความหมายของการทำสงครามไว้ในฉากสุดท้ายของบทที่ 3* ซึ่งเป็นฉากที่ทหารผ่านรัสเซียระดมยิงไปที่โรงพยาบาลด้วยความตกใจว่า

The Russians knew only that the shell had not come from them, and the man with the flag had suddenly vanished in a cloud of dust. Shortly after that they started pounding away at the building in a frenzy (...) they had not fired their gun for a long time, and they sawed through the thin façade until the building toppled forward. It was not until later that they noticed there had not been a single shot from the other side.⁴³

การเสียชีวิตของร้อยโทเกรก (Greck) ตัวละครเอกของบทที่ 4 และบทที่ 6 เป็นสิ่งที่ยุวกกรรมแสดงให้เห็นว่า ในภาวะสงคราม มนุษย์ถูกจำกัดเสรีภาพและชีวิตกลายเป็นสิ่งด้อยค่า ทั้งที่ไม่ใช่ความต้องการของพวกเขา สงครามทำให้เกรกซึ่งเรียนจบด้านกฎหมายจากมหาวิทยาลัยและกำลังฝึกงานต้องลาออกมาเป็นทหาร ทั้งที่ร่างกายของเขาไม่แข็งแรง เนื่องจากมีโรคประจำตัวเกี่ยวกับระบบย่อยอาหาร ภาวะสงครามและการถูกบังคับให้เป็นทหารเป็นการจำกัดเสรีภาพส่วนบุคคลในการเลือกทางเดินชีวิตของ เป็นการทำลายโอกาสที่จะประกอบอาชีพที่เขาเลือก โดยที่เกรกไม่อาจหลีกเลี่ยงได้

⁴³ Ibid., p. 50.

He dislike the war. The war made new demands on him.

It was no longer enough to be a qualified attorney, to have
a good position with chances of promotion.⁴⁴

วรรณกรรมบรรยายให้เห็นถึงอารมณ์ความรู้สึกและสภาพที่สกปรกของเกรกก่อนที่เขาจะตายอย่างน่าอนาถ จากที่เกรกร้องให้ออกมาก่อนตายเพราะเขาตระหนักในตอนนั้นว่า เขาไม่อาจหนีไปจากสงครามได้ เป็นการสื่อให้เห็นว่าชีวิตมนุษย์ที่ตกอยู่ในภาวะสงครามนั้น ถูกกดจนต้อยต่ำ หมดสิ้นศักดิ์ศรีและเสรีภาพ เทียบได้กับความสกปรกที่เขาพบ เกรกมิได้เสียชีวิตเพราะการต่อสู้อย่างกล้าหาญกับทหารรัสเซียที่กำลังบุกเข้ายึดหมู่บ้าน แต่เขาเสียชีวิตเพราะเขาไม่สามารถวิ่งหนีการโจมตีของทหารอีกฝ่ายหนึ่งได้ทันเนื่องจากอาคารปวดห้องกำเริบ ในขณะที่ทหารที่เดินทางมาด้วยกันกับเขากำลังรับแจกเหรียญกล้าหาญเพราะสามารถวิ่งหลบออกมาได้ การที่วรรณกรรมวาดภาพเหตุการณ์ทั้งสองในเวลาเดียวกันนั้น แสดงให้เห็นว่าทหารที่ได้รับเหรียญกล้าหาญ คือคนที่วิ่งหนีออกมาจากการรบได้ทันเวลาเท่านั้น และเหรียญกล้าหาญที่พวกเขาได้รับแจกก็มีได้เป็นเครื่องแสดงความกล้าหาญแต่อย่างใด

A shell landed in the cesspool, a wave splashed
over him, soaking him with that disgusting liquid; he could
taste it on his lips, and he sobbed more bitterly than ever
(...) But he could crawl no farther, the pain was paralysing
him, he lay where he was(...) Only his tears seemed important
and real to him as they flowed freely down his face into the
muck, that muck he had tasted on his lips – straw, excrement,
mud, and hay. He was still sobbing when a shell hit the centre
beam of a barn roof, and the great wooden structure with
its bales of pressed straw collapsed and buried him.⁴⁵

วรรณกรรมยังสะท้อนให้เห็นถึงความไร้สาระของการทำสงครามผ่านการเสียชีวิตของไฟน์ฮาลส์ในฉากสุดท้ายของเรื่อง อันเป็นช่วงเวลาที่วรรณกรรมระบุว่าเยอรมนีใกล้แพ้สงคราม พื้นที่

⁴⁴ Ibid., p. 64.

⁴⁵ Ibid., p. 97.

ที่โดยรอบส่วนใหญ่ถูกยึดครองโดยทหารอเมริกันแล้ว ยกเว้นบริเวณที่เป็นหมู่บ้านของเขาเนื่องจากพื้นที่แถบนั้นมิได้เป็นจุดที่มีความสำคัญทางยุทธศาสตร์ ไฟน์ฮาลส์หนีทหารและเดินทางกลับบ้านเกิดด้วยหวังว่าจะได้พบหน้าคนในครอบครัวและมีชีวิตที่สงบสุขอีกครั้งหากสงครามสิ้นสุดลง แต่เมื่อเขาเดินมาถึงหน้าประตูบ้านของแม่ ไฟน์ฮาลส์กลับต้องเสียชีวิตเพราะกระสุนปืนใหญ่ที่ยิงมาจากทิศที่เขา มองไม่เห็น การบรรยายความรู้สึกของไฟน์ฮาลส์ก่อนที่เขาจะเสียชีวิตและภาพที่ผ้าสีขาวที่ถูกแรงระเบิดทำให้ค่อยๆร่วงหล่นจากหน้าต่างลงมาคลุมร่างที่ไร้วิญญาณของไฟน์ฮาลส์ แสดงให้เห็นถึงความไร้สาระของการทำสงครามในแง่ที่สงครามทำลายชีวิตและความหวังที่จะมีชีวิตอย่างเป็นสุขของมนุษย์ ไฟน์ฮาลส์ตระหนักก่อนที่เขาจะเสียชีวิตว่าสงครามทำให้ชีวิตของเขากลายเป็นสิ่งไร้ความหมาย ไม่อาจที่จะดำเนินได้อย่างปกติอย่างที่เขานึกไว้ ความไร้สาระอยู่ที่ว่าเขาไม่รู้ว่ากระสุนนั้นถูกยิงมาจากฝ่ายไหน นอกจากนี้การเสียชีวิตของไฟน์ฮาลส์ในช่วงเวลาที่สงครามใกล้จะสิ้นสุดลงนั้น ยังเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงทัศนคติของเบิลที่ว่าอำนาจและขอบเขตของสงครามนั้นยิ่งใหญ่และรุนแรงเสียจนมนุษย์ไม่สามารถหลบเลี่ยงผลหายนะของสงครามได้

He smiled again but suddenly threw himself to the ground and knew it was too late. Pointless, he thought, how utterly pointless... He crawled quickly towards the house, heard the seventh shell being fired, and scream even before it landed, he screamed very loud, for several seconds, and suddenly he knew that dying was not that easy – he screamed at the top of his voice until the shell struck him, and he rolled in death onto the threshold of house. The flagpole snapped, and the white cloth fell over him.⁴⁶

ส่วนใน *The Clown* นวนิยายซึ่งเป็นเรื่องราวชีวิตของฮันส์ ชเนียร์(Hans Schnier) นักแสดงตลกผู้เดินทางกลับมายังบ้านเกิดเพื่อตามหามารี โดคุม หญิงสาวที่เคยใช้ชีวิตร่วมกับเขานานสามปีกรรยา แต่วันหนึ่ง มารีกลับหนีจากเขาไปเพื่อแต่งงานกับแฮร์ริแบร์ท ซีฟเนอร์ ชาวคาธอลิกผู้ร่ำรวย

⁴⁶ |ibid., p. 157.

เบิลสะท้อนให้เห็นถึงความสูญเปล่าของชีวิตมนุษย์ในสงครามผ่านการดำเนินเรื่องโดยใช้ กระแสสำนึกของตัวละครเอกคือ ฮันส์ ชเนียร์ ทำให้ผู้อ่านสามารถรับทราบเรื่องราวที่เกิดขึ้นใน ชีวิตของเขาและครอบครัว ทั้งในเวลาปัจจุบันของนวนิยาย คือปีค.ศ.1962 ย้อนกลับไปยัง ช่วงเวลาที่สงครามโลกยังไม่สิ้นสุดคือต้นปีค.ศ.1945 เขาได้แทรกทัศนต่อด้านสงครามลงในเนื้อ เรื่องช่วงที่เป็นความคิดของฮันส์ ผ่านสิ่งที่เกิดขึ้นอดีตนี้เอง ในเบิลนำเสนอทัศนะต่อด้าน สงครามในประเด็นเรื่องความไร้สาระของสงครามโดยผ่านการตายของเฮนเรียตตา (Henrietta) พี่สาวคนเดียวของเขา และเกออร์ก (Georg) เพื่อนสมัยเด็กของฮันส์

เบิลแสดงให้เห็นว่า การตายของเฮนเรียตตาเป็นความสูญเปล่าของชีวิตในสงคราม แม้เฮนเรียตตาจะมีได้เป็นทหาร แต่เป็นอาสาสมัครต่อต้านการโจมตีทางอากาศของเธอนั้นไม่แตกต่างอะไรกับการเป็นทหาร วรรณกรรมแสดงให้เห็นว่าชีวิตของเธอเป็นชีวิตที่มีอนาคตไกลเพราะ ในขณะนั้นเธอมีอายุเพียง 16 ปี เป็นเด็กนักเรียนที่เก่งเพราะมักจะช่วยเหลือฮันส์ ผู้เป็นน้องชาย ทำการบ้าน และเป็นที่ปรึกษาในยามที่เขามีปัญหา นอกจากนี้ เฮนเรียตตายังมีความสามารถในการเล่นเทนนิสจนได้เป็นตัวแทนของชุมชนไปแข่งขันกับเยาวชนในรัฐอื่นๆ การตายของเฮนเรียตตาจึงเป็นเหตุการณ์ที่ทำให้อนาคตที่ฮันส์คิดว่า น่าจะสดใสให้ดับลงอย่างน่าเสียดาย

นอกจากผู้อ่านจะเห็นความสูญเปล่าของชีวิตของเฮนเรียตตาผ่านมุมมองของฮันส์แล้ว เรายังเห็นสามารถตีความความรู้สึกของตัวเฮนเรียตตา ผ่านคำพูดและการกระทำของเธอในช่วง เวลาที่เกิดสงครามว่า เฮนเรียตตาเองตระหนักดีว่าสงครามทำให้ชีวิตของเธอไร้ความหมายลง เรื่อยๆ และทำให้เธอเริ่มหมดกำลังใจที่จะดำรงชีวิตอยู่ เราทราบจากความคิดของฮันส์แล้วว่า พี่สาวของเขาเป็นเด็กที่มีความสามารถและชอบการเล่นเทนนิส แต่ในบ่ายวันหนึ่ง ระหว่างที่เฮนเรียตตากำลังเล่นเทนนิสอยู่นั้น จู่ๆเธอก็ทิ้งไม้ตีเทนนิสลงกับพื้นสนามแล้วเดินออกจากการเล่น การกระทำของเฮนเรียตตาและคำพูดที่ออกมาจากปากของเธอว่า "Nothing" เป็นสิ่งที่ฮันส์ซึ่ง ขณะนั้นยังเด็กไม่เข้าใจ นอกจากนี้เฮนเรียตตามีพฤติกรรมในทำนองเดียวกันนี้อีกหลายครั้ง เช่น ตอนที่สมาชิกในครอบครัวชเนียร์กำลังนั่งล้อมวงกันเล่นไพ่อยู่นั้น เฮนเรียตตากลับโยนไพ่ที่อยู่ใน มือของตนเข้าไปในเตาผิงด้วยสีหน้าที่เฉยเมย ในขณะที่นางชเนียร์รีบเก็บไพ่ที่ยังอยู่ในสภาพที่ยัง พอเล่นได้ขึ้นมาเล่นต่อ การกระทำและคำพูดของเฮนเรียตตาเป็นการสะท้อนทัศนะของเบิลใน ประเด็นความไร้ความหมายของชีวิตมนุษย์ในสงครามที่เด่นชัด ความยึดเยื้อของสงครามใน ทำลายความหวัง หรืออาจเรียกว่า ความกระตือรือร้นที่จะมีชีวิตของเฮนเรียตตาลงอย่างน่าเสียดาย ทั้งที่เธอยังอยู่ในวัยสาว ซึ่งชีวิตเพิ่งจะเริ่มต้น

ในส่วนของเกออร์กผู้เป็นเพื่อนในวัยเด็กของฮันส์นั้น เบิลปูเรื่องให้เกออร์กเป็นหนึ่งในบรรดาเด็กกำพร้าในชุมชนที่ถูกกะเกณฑ์มาร่วมเป็นสมาชิกเยาวชนนาซีพร้อมกับฮันส์และเลโอ (Leo) เพื่อฝึกซ้อมยิงปืนเบาซูกาที่สวนบ้านตระกูลชเนียร์ โดยมีแฮร์แบร์ท คาลิก (Herbert Kalick) เด็กชายอายุ 14 ปี เป็นหัวหน้ากลุ่ม ในระหว่างการฝึกใช้ปืน เหตุการณ์น่าสลดก็เกิดขึ้น เมื่อเกออร์กทำป็นลั่นใส่ตัวเองจนเสียชีวิตต่อหน้าต่อตาฮันส์และเด็กคนอื่นๆ ความตายของเกออร์กซึ่งเป็นเด็กอายุรุ่นราวคราวเดียวกันทำให้ฮันส์รู้สึกสลดใจ เพราะการตายของเกออร์กนั้น เกิดจากความไม่ประสีประสาของเด็กที่มีได้มีส่วนรู้เห็นในเรียงการทำสงครามเลย ยิ่งไปกว่านั้น สิ่งที่เสียดวงความรู้สึก และก่อให้เกิดความสะเทือนใจแก่ฮันส์จนทำให้ฮันส์เห็นว่าสงครามทำให้ชีวิตของคนกลายเป็นสิ่งไร้ค่าคือ คำพูดของคาลิก ซึ่งอยู่ร่วมในเหตุการณ์เช่นเดียวกับฮันส์ เพราะไม่เพียงคาลิกจะไม่รู้สึกโศกเศร้ากับการตายของเกออร์ก แต่เขายังให้เหตุผลว่าการตายของเกออร์กในครั้งนี้ ถือเป็นเรื่องโชคดีเพราะเกออร์กเป็นเพียงกำพร้าคนหนึ่งที่ไม่มีความสำคัญต่อการทำสงคราม และการตายของเด็กกำพร้ามิได้ทำให้ใครต้องเสียใจเพราะเขาไม่มีพ่อแม่และญาติมิตรเหลืออยู่แล้ว คำพูดของคาลิกจึงแสดงให้เห็นถึงความเลียดเย็นและไร้หัวใจของเขา ผู้เปรียบเสมือนหัวหน้าของกองทหารที่มองเห็นชีวิตของมนุษย์เป็นเพียงผักปลา

a small Freckled boy called Georg. He blew up himself
and the Apollo with a bazooka which he let off by mistake.
Herbert Kalick's comment on this accident was laconic :
"What a good thing Georg was an orphan."⁴⁷

ใน *Group Portrait with Lady* ซึ่งเป็นเรื่องราวของเลนี กรุยเทน (Leni Gruyten) หญิงสาวผู้มีชีวิตอยู่ในประเทศเยอรมันในช่วงก่อนเกิดสงครามโลกครั้งที่ 2 จนกระทั่งสงครามสิ้นสุดลงและกำลังประสบปัญหาด้านการเงินและที่อยู่อาศัยจากการพัฒนาสังคมเยอรมันในยุคปัจจุบัน เรื่องราวในวรรณกรรมดำเนินไปด้วยการสัมภาษณ์บุคคลที่รู้จักใกล้ชิดกับเลนีที่ยังมีชีวิตอยู่ โดยมีตัวละคร The Au. (ย่อมาจากคำว่า The Author) ซึ่งเป็นนักเขียนชาย อายุประมาณ 45 ปีเป็นผู้เก็บรวบรวมคำให้สัมภาษณ์ คำบอกเล่าขอตัวละครในเรื่องทำให้ผู้อ่านมองเห็นภาพชีวิตของเลนีตั้งแต่วัยเด็กจนถึงปัจจุบัน ซึ่งเขามีอายุ 34 ปีรวมทั้งชีวิตของบุคคลที่อยู่แวดล้อมเธอทั้งที่ยังมีชีวิตอยู่และที่เสียชีวิตไปแล้ว นอกจากนี้ การเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับหญิงสาวเยอรมันซึ่งเป็นตัวละครเอกในเรื่อง ยังพาผู้อ่านย้อนกลับไปยังประเทศเยอรมนีสมัยที่ฮิตเลอร์เริ่มเรืองอำนาจ จน

⁴⁷ Heinrich Boll, *The Clown*, trans. Leila Vennewitz, p 20.

กระทั่งเยอรมนีแพ้สงคราม และก้าวข้ามมาสู่สภาพของประเยอรมันตะวันตกในช่วงต้นทศวรรษที่ 70 อันเป็นช่วงเวลาเดียวกับที่เบิลตีพิมพ์ผลงานชิ้นสำคัญชิ้นนี้

แก่นเรื่องความไร้สาระของสงครามยังปรากฏอย่างเด่นชัดในวรรณกรรมเรื่องเอกของเบิล ชิ้นนี้ แม้มหาสงครามจะผ่านไปถึง 17 ปี แล้วก็ตาม เบิลกล่าวถึงประเด็นความไร้สาระของสงครามผ่านการบอกเล่าของตัวละคร เกี่ยวกับความตายของไฮนริช กรุยเทิน (Heinrich Gruyten) และแอร์ฮาร์ท ชไวเกอร์ท (Erhart Schweigert) พี่ชายและญาติหนุ่มของเลนี จากคำให้สัมภาษณ์ของบรรดาคนที่รู้จักชายหนุ่มทั้งสองที่ The Au. รวบรวมมาได้ นั้น ทำให้ผู้อ่านทราบวาทองไฮนริช และแอร์ฮาร์ทมีอายุประมาณ 20 ปี เมื่อทั้งสองถูกเกณฑ์ทหาร ไฮนริชเป็นชายหนุ่มหน้าตาดีที่มีพร้อมทั้งความรู้และความสุขภาพ เขาเรียนจบมหาวิทยาลัยด้วยคะแนนดีเยี่ยมและมีความสามารถถึงขั้นที่น่าจะมีอาชีพเป็นนักการทูต หรือกวีได้ แม้ว่าฮูแบร์ท พ่อของไฮนริช ซึ่งเป็นเจ้าของบริษัทรับเหมาก่อสร้างป้อมและค่ายทหารให้แก่กองทัพเยอรมันและมีเส้นสายอยู่ในกองทัพ จะพยายามโยกย้ายไฮนริชให้ประจำการอยู่ในพื้นที่ปลอดภัยการสู้รบ แต่ไฮนริชกลับปฏิเสธความช่วยเหลือของพ่อ เขาและแอร์ฮาร์ทขับเครื่องบินไปยังเดนมาร์กและพยายามขายปืนใหญ่ต่อต้านรถถังแก่ทหารเดนิช แต่ก็ถูกจับได้และถูกประหารชีวิตด้วยการยิงเป้าในเดนมาร์กนั่นเอง ความตายของทั้งสอง จึงเป็นการตายที่น่าเสียดายความรู้ความสามารถรวมทั้งความอ่อนไหวที่พวกเขามี ดังที่มาเกรท (Margret) เพื่อนสนิทของเลนีกล่าวถึงการตายของไฮนริชว่า เป็นการสูญเสียเปล่าของชีวิต ในทำนองเดียวกับการตายของเฮนเรียตตาใน *The Clown* เพราะเขายังหนุ่มแน่นและที่สำคัญ การตายของเขาทำให้ความรักระหว่างมาเกรทและไฮนริชที่เพิ่งจะเริ่มต้นต้องจบลง ดังที่มาเกรทกล่าววว่า

Well, and soon after that he was dead. What a crazy, crazy waste.' When asked how the surprising word 'waste' had occurred to her in this context, Margret replies (typed verbatim from the tape): 'Well, you see, all that education, all those good looks, all that masculine vigour-and twenty years old...'⁴⁸

ในทำนองเดียวกัน สงครามเป็นเหตุการณ์ที่ผลาญเวลาอันมีค่าของการมีชีวิต ดังที่ปรากฏใน *น้ำเฟร็ดของम्म* เด็กชายหลานของเฟร็ดเล่าให้ผู้อ่านฟังว่า สาเหตุที่เฟร็ดไม่พูดอะไร

⁴⁸ Heinrich Boll, *Group Portrait with Lady*, trans. Leila Vennewitz, p. 59.

ในทำนองเดียวกัน สงครามเป็นเหตุการณ์ที่ผลาญเวลาอันมีค่าของการมีชีวิต ดังที่ปรากฏใน *น้ำเฟร็ดของम्म* เด็กชายหลานของเฟร็ดเล่าให้ผู้อ่านฟังว่า สาเหตุที่เฟร็ดไม่พูดอะไรเลยเกี่ยวกับสงครามนั้น เป็นเพราะว่าเวลา 6 ปีในสงครามของเฟร็ดนั้นกลายเป็น ประสบการณ์ที่ทำให้สูญเสียเวลา และไม่น่าจดจำ การไม่เอ่ยถึงสิ่งที่พาดพิงเกี่ยวข้องกับสงครามเลยของเฟร็ด เป็นอีกวิธีหนึ่งที่เบิลใช้แสดงให้เห็นความสูญเปล่าของเวลา ที่ทำให้เฟร็ดรู้สึกเยียนกับคำว่าสงครามเต็มทนจนไม่ต้องการพูดถึง

ผู้วิจัยพบว่า ใน *And Where Were You, Adam ?* เบิลได้แสดงให้เห็นความสูญเปล่าของเวลาและการกระทำในสงครามผ่านกิจวัตรประจำวันของจาชในเดอรัก่อนที่เขาจะเสียชีวิตว่า ชในเดอรัต้องประจำอยู่ในค่ายทหารโดยไม่มีอะไรทำเป็นเรื่องเป็นราว ในแต่ละวันเขาได้แต่จ้องมองออกไปยังภูมิประเทศว่างเปล่านอกหน้าต่าง ช่วงเวลาที่ไม่ทำอะไรที่เป็นขึ้นเป็นอัน ทำให้เขาเกิดความเบื่อหน่าย และรู้สึกว่าสงครามที่ทำให้เขาต้องมานั่งเฝ้าค่ายที่มีแต่คนเจ็บและความว่างเปล่า ทำให้ชีวิตกลายเป็นสิ่งไร้ค่า ความเบื่อหน่ายทำให้เขาหันไปหาเหล้า ชในเดอรัต้องดื่มเหล้าทุกเช้าจนเมา เพื่อที่เขาจะได้ลืมความเบื่อหน่ายที่เกิดจากการปล่อยเวลาให้ผ่านไปโดยเปล่าประโยชน์

Schneider had almost nothing to do..., and it was very pleasant to sit by the window, look out at the sky or onto the road, and get drunk; intoxication was a long time coming, Schneider had to fight hard for it; it was necessary – even in the morning – to consume a considerable quantity of schapps in order to reach a state in which boredom and futility became bearable.⁴⁹

ในบทที่ 8 ซึ่งเป็นเหตุการณ์ที่ไฟน์ฮาลส์ไปประสบหลังจากที่เขาแยกจากโฮโลนาในฮังการี เบิลได้ใช้การสร้างสะพานและการระเบิดสะพานของทหารเยอรมันแสดงให้เห็นถึงความสูญเปล่าของการทำสงคราม ไฟน์ฮาลส์ถูกส่งไปยังหมู่บ้านเล็กๆแห่งหนึ่งในเชคโกสโลวาเกีย ซึ่งกลายเป็นที่สังครามทั้งความว่างเปล่าไว้ให้ เพราะหลังจากสงครามเริ่มต้นขึ้น ชาวบ้านต่างพากันอพยพหนีภัยไปอยู่ที่อื่น เหลือทิ้งไว้แต่บ้านร้าง สะพานซึ่งเป็นทางเชื่อมระหว่างหมู่บ้านกับสังคมภายนอก

⁴⁹ Heinrich Böll, *And Where Were You, Adam ?*, trans. Leila Vennewitz, pp. 26-27.

นอกจากทำลายเพราะแรงระเบิด ต่อมาไม่นานได้มีเจ้าหน้าที่และช่างก่อสร้างเดินทางข้ามแม่น้ำ และขบวนวิศวกรก่อสร้างเข้ามาเพื่อสร้างสะพานขึ้นใหม่ เบิลเล่าเรื่องที่เกิดขึ้นในหมู่บ้านแห่งนี้ผ่านมุมมองของตัวละครสำคัญคือ ซูซาน (Suchan) หญิงหม้ายซึ่งสามีเสียชีวิตในสงครามโลกครั้งที่หนึ่ง และไฟนฮาลส์ซึ่งเดินทางร่วมมากับกองทหารที่มาเช่าห้องพักในโรงแรมเล็กๆของซูซานในระหว่างการก่อสร้างสะพาน

ไฟนฮาลส์ซึ่งได้รับมอบหมายให้คอยส่งกล่องระวางภัยอยู่บนห้องใต้หลังคาของโรงแรมรู้สึกเบื่อหน่ายแทบบ้าเพราะทุกอย่างรอบๆหมู่บ้านรวมทั้งพื้นที่บริเวณภูเขาซึ่งอยู่ไกลออกไปมีแต่ความเงียบ แทบจะไม่มีสิ่งใดเลยที่เคลื่อนไหว นอกจากก้อนเมฆและฝูงแกะที่มากินหญ้าบนเขา ความเงียบสงบก่อให้เกิดความเหงาและเปล่าเปลี่ยวแก่ไฟนฮาลส์จนเขาต้องอาศัยฝูงแกะเป็นสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจไม่ให้ฟุ้งซ่าน และจะตกใจทุกครั้งที่เขาฝูงแกะไม่พบในกล่อง นอกจากนี้เขายังนึกถึงไอโลนาและจินตนาการต่าง ๆ นานาเพื่อเป็นเครื่องยึดเหนี่ยว อย่างไรก็ตาม วรรณกรรมก็แสดงให้เห็นว่า ความรักระหว่างทั้งสองเป็นสิ่งที่เป็นไปไม่ได้

เมื่อการสร้างสะพานเริ่มขึ้น ไฟนฮาลส์เฝ้าดูการทำงานของคณงานอย่างตั้งอกตั้งใจ การสร้างสะพานในเรื่องเป็นสัญลักษณ์ของความมีค่าของการกระทำ และสะท้อนให้เห็นว่า คนจะมีค่า ชีวิตจะมีค่าและมีความสุขก็เพราะการทำงานอย่างมีประโยชน์ และไม่ปล่อยให้เวลาให้สูญเปล่า เบิลยังชี้ให้เห็นว่าการทำสงครามมีแต่ทำให้สิ้นเปลืองเวลาและพลังงานโดยการกล่าวถึงการสร้างสะพานใหม่ของคณงานแทนที่สะพานเก่าที่ถูกทำลายโดยหน่วยใต้ดิน ไฟนฮาลส์เฝ้าดูการก่อสร้างอย่างสนใจเพราะเขาเคยเป็นสถาปนิกก่อนเกิดสงคราม เขาเห็นว่าการก่อสร้างเป็นไปอย่างมีระบบและมีการจัดการที่ดี เพราะไม่มีวิศวกรขึ้นใดเลยที่ถูกทิ้งไปอย่างเปล่าประโยชน์และเสร็จทันตามกำหนด การสร้างสะพานข้ามแม่น้ำก็สร้างความเพลิดเพลินให้แก่เขามากกว่าการนอนเฝ้ายามอยู่บนห้องใต้หลังคาที่ทำให้เขารู้สึกเบื่อหน่าย เพราะตลอดทั้งวันพวกทหารแทบจะไม่มีอะไรทำเลยนอกจากการเฝ้ายาม และเดินตรวจไปรอบๆบริเวณริมน้ำ ส่วนแม่หม้ายซูซานนั้นมองดูพวกทหารด้วยความสงสัยว่า ทำไมคนเหล่านี้จึงได้รับเงินเป็นจำนวนมาก ทั้งๆที่วันหนึ่งๆแทบจะไม่ได้ทำอะไรที่เป็นประโยชน์ ในขณะที่เธอมีงานที่จะต้องทำมากมายในโรงแรม อย่างไรก็ตาม ซูซานยังรู้สึกดีใจที่สะพานใหม่ใกล้จะสำเร็จ และผู้คนจากภายนอกก็สามารถไปมาหาสู่กันได้ แต่ในที่สุดความหวังของเธอก็พังทลายลงเมื่อมีคำสั่งให้ระเบิดสะพานทิ้งเพราะมีกองทหารรัสเซียกำลังรุกเข้ามาใกล้หมู่บ้าน กลุ่มทหารเยอรมันรวมทั้งไฟนฮาลส์ต้องรีบเก็บสัมภาระและพากันหนีออกจากหมู่บ้านทันที

วรรณกรรมแสดงให้เห็นว่าสงครามทำให้เวลาหมดไปอย่างไร้ค่าโดยบรรยายถึงกิจวัตรประจำวันของทหารผ่านมุมมองของซูชาน ซึ่งแม้ว่าการเข้าพักเป็นเวลานานของทหารในยามสงครามจะทำให้เธอและลูกสาวมีรายได้จำนวนมากก็ตาม แต่เธอกลับเห็นว่าสิ่งที่พวกเขาทำในแต่ละวันเป็นเรื่องน่ารังเกียจและไร้สาระ เพราะเหมือนกับว่าทหารถูกจ้างให้อยู่เฉยๆโดยไม่ทำงาน

...and they all did the same thing, for three years : loaf around, drink beer, play card, and lounge about up there in the attic or over in the meadow, and stroll uselessly around the forest with their rifles on their backs. ⁵⁰

การอยู่ไปวันๆของทหารเหล่านี้ทำให้ซูชานคิดถึงเวนเซล (Wenzel) สามีที่ถูกเกณฑ์ไปเป็นทหารเปรียบเทียบกับทหารที่มาพักในโรงแรมว่า ก่อนที่เวนเซลจะเสียชีวิต เขาคงใช้ชีวิตในแต่ละวันเหมือนกับทหารเหล่านี้คือปล่อยเวลาให้ผ่านไปอย่างไร้ค่า

They had been stationed here for three years now, these soldier, always eight men, doing nothing(...) They ate well, slept a lot , and had plenty of money, and she often thought that maybe Wenzel Suchan had been taken away, all those years ago, todo nothing in another country – Wenzel, whom she badly needed, who could work and liked to work. They had most likely taken him away to do nothing in that country called rumania, to wait around doing nothing until he war killed by a bullet. ⁵¹

นอกจากวรรณกรรมจะแสดงให้เห็นถึงเวลาที่เสียไปโดยเปล่าประโยชน์ในสงครามแล้วยังแสดงความคิดที่ว่า การสร้างสะพานมิได้เป็นเพียงกิจกรรมที่สร้างความเพลิดเพลินแก่ไฟน์ฮาลส์เท่านั้น แต่ยังเปรียบเสมือนการสร้างความหวังให้แก่ซูชาน ซึ่งหวังว่าเมื่อสะพานถูกสร้างเสร็จเรียบร้อยแล้ว ผู้คนจากหมู่บ้านอื่นๆซึ่งอยู่อีกฝั่งหนึ่งของแม่น้ำจะสามารถไปมาหาสู่และผู้คนจะ

⁵⁰ Ibid., p. 119.

⁵¹ Ibid., p. 121.

กลับมาใช้ชีวิตชีวาอีกครั้งหนึ่ง ดังนั้นจากการทำลายสะพานซึ่งเพิ่งสร้างเสร็จใหม่ๆ เพื่อตัดเส้นทาง การเคลื่อนตัวของกองทัพรัสเซีย จึงเป็นการแสดงให้เห็นว่า สงครามเป็นเรื่องเสียเวลาและสิ้น เปลืองพลังงาน เป็นการทำลายทรัพยากรโดยเปล่าประโยชน์ และที่สำคัญ เสียงร้องไห้ของซู ซานที่เหล่าทหารได้ยินก่อนจะเดินทางจากไปหลังจากที่สะพานซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของการเชื่อมโยง ติดต่อกับโลกภายนอก กับสังคมมนุษย์ในวรรณกรรมพังทะลายลง เป็นการสื่อให้เห็นว่า สงคราม ไม่เพียงแต่ทำลายสิ่งของแต่ยังทำลายความหวังของมนุษย์ที่จะกลับไปใช้ชีวิตที่สงบดังเดิม

...then the bridge blew up. There was not much a crash, nothing whizzed through the air; there was a rending sound, then an explosion like a few hand grenades, and they heard the heavy roadway smacking into the water. They waited another moment or two until the little lieutenant said: ' that's it.' They stood up and looked at the bridge: the concrete piers were still standing, the catwalk and roadway had been neatly blown away, only across on the other side one section of railing still hung in the air.(...) bit in the two houses nothing stirred. All they could hear was a woman weeping, but it sounded like the old woman.⁵²

แม้ใน *Group Portrait with Lady* เบิลได้แสดงให้เห็นถึงความสูญเสียเปล่าที่เกิดจากทำ สงครามเช่นเดียวกับ *And Where were You, Adam ?* แต่สิ่งที่ทำให้วรรณกรรมสองเรื่องนี้แตกต่าง กัน ทั้งที่สารที่เบิลต้องการสื่อ่นั้นเหมือนกันก็คือ แนวการเขียนเรื่อง เพราะใน *And Where were You, Adam ?* การเขียนเรื่องออกมาในแนวสงคราม ไร้อารมณ์ขันโดยสิ้นเชิงของ เบิลนั้น ทำให้ผู้อ่านสามารถรู้สึกถึงการมองโลกในแง่ร้ายของนักเขียน เพราะเบิลได้เขียนให้ตัวละครแต่ละตัวพบกับจุดจบที่น่าอนาถและน่าสมเพช ไม่เหลือที่ว่างหรือเปิดโอกาสในตัวละคร ได้หวังเลย แต่ใน *Group Portrait with Lady* เรายังพอที่จะเห็นการแสดงอารมณ์ขันแทรกปน อยู่กับการเล่าเรื่องราวของตัวละครของเบิลบ้าง แม้ว่าตัวละครส่วนใหญ่ในเรื่องหลังนี้ จะมีชะตา กรรมไม่ต่างจากตัวละครในเรื่องแรกนัก นั่นคือทุกตัวได้รับผลกระทบในทางลบจากสงคราม ความแตกต่างที่พบในวรรณกรรมทั้งสองเรื่องนี้ นั่น เมื่อพิจารณาจากช่วงเวลาที่เกิดประพันธงาน

⁵² Ibid., p. 136-137.

ชั้นนั้น อาจกล่าวได้ว่า เป็นผลมาจากความแจ่มชัดของประสบการณ์ที่เบิลมีในสงคราม ที่มีผลอย่างใหญ่หลวงต่อความรู้สึกของนักเขียนนั่นเอง

ใน *Group Portrait with Lady* นี้ เบิลใช้การเขียนในแนวเสียดสี ผ่านมุมมองของ วอลเทอร์ เพลเซอร์ (Walter Pelzer) หรือเราจะเรียกเขาตามชื่อที่ตัวละครอื่นตั้งให้เขาว่า Sunny Boy ตามอุปนิสัยของเขาก็ได้ เพลเซอร์เป็นตัวละครที่รักชีวิตและเกลียดการปล่อยให้สิ่งต่างๆ ในชีวิตสูญไปอย่างไร้ประโยชน์ เขาเป็นตัวละครตัวหนึ่งที่มีชีวิตอยู่ในช่วงเวลาของสงครามโลกทั้งสองครั้ง และได้เป็นทหารในสงครามโลกครั้งที่ 1 หลังจากสงครามโลกครั้งที่ 1 สิ้นสุดลง เพลเซอร์ซึ่งมีอายุเพียง 19 ปีและประจำอยู่ในหน่วย Quatermaster Corp. หน้าที่ของเขาคือ ตรวจสอบสภาพพื้นที่ที่เป็นสนามรบเมื่อการต่อสู้สิ้นสุดลง เขาต้องเก็บทุกสิ่งทุกอย่างที่ยังใช้ประโยชน์ในกองทัพได้ เป็นต้นว่าเป็นโรเฟิล หมวกเหล็ก เข็มขัด ปืนกล กล่องพยาบาล และปืนใหญ่ แต่การได้มองเห็นสนามรบที่เคลื่อนไปด้วยซากศพ ความตายของคนจำนวนมาก ทำให้เขาตระหนักถึงความสูญเปล่าของชีวิตที่ตายในสงคราม นอกจากนี้ ในสภาพสังคมหลังสงครามที่ผู้คนจำนวนมาก รวมทั้งตัวเขาเองต้องประสบกับความอดอยาก เขาก็มองเห็นหนทางที่จะหาเงินจากเศษซากของสิ่งต่างๆ ที่สงครามทิ้งไว้ให้ นอกจากบรรดาสิ่งของที่เขาต้องเก็บส่งให้แก่กองทัพข้างต้น ท่ามกลางซากศพในสนามรบ เพลเซอร์หยุดที่ศพของคนทุกชาติเพื่อที่จะแกะเอาฟันทอง หารเงินที่ยังเหลือติดในเสื้อผ้าของศพท่ามกลางซากศพของทหารและพลเรือน ทั้งที่เป็นอเมริกัน อังกฤษ เบลเยียม ฝรั่งเศส รวมทั้งรับจ้างขุดศพของทหารอเมริกันส่งกลับประเทศ โดยก่อนที่จะทำการห่อศพ เพลเซอร์ไม่ลืมที่จะแกะเอาฟันทองออกมาจากปาก เขานำทองที่ได้จากฟันมาขายเพื่อยังชีพ แม้จะถูกคนรอบข้างมองว่าเป็นการกระทำที่ไร้ศีลธรรมเพราะเป็นการขโมยของจากคนตาย แต่การกระทำของเพลเซอร์เป็นการกระทำเพื่อที่จะให้ตนมีชีวิตอยู่รอด เป็นการกระทำเพื่อที่จะมีชีวิต เขาถือว่าคนที่ตายไปย่อมไม่อาจรู้สึกนึกคิด คนที่มีชีวิตอยู่ย่อมสำคัญกว่า

“Somehow it seemed a shame, really, that almost everything went for the dead and hardly anything was left for the living”⁵³

ตัวละครเพลเซอร์เป็นตัวละครที่เป็นตัวแทนความคิดเกี่ยวกับการมีชีวิตของเบิล เพลเซอร์มีชื่อเล่นที่ภรรยาเรียกว่า Sonny Boy เพราะบุคลิกมีความร่าเริงและทำตัวให้มีสุขภาพแข็งแรง

⁵³ Heinrich Böll, *Group Portrait with Lady*, trans. Leila Vennewitz, p. 155.

ตลอดเวลาโดยการวิ่ง อาน้ำ และเพลเซอร์ทนไม่ได้อีกกับการปล่อยสิ่งต่างๆให้สูญเปล่า ในตอนที่เลฟเกิด การที่บอริสขอให้เพลเซอร์ประกอบพิธีศพให้แก่เลฟ เป็นการแสดงให้เห็นบุคคลิกของเพลเซอร์ผ่านความคิดและการกระทำของบอริส เราจะเห็นว่าบอริสเลือก เพลเซอร์เพราะเขารู้ว่า เพลเซอร์รู้จักการมีชีวิต บอริสมองเห็นและเข้าใจเขาต่างจากตัวละครอื่นๆที่เห็นเพลเซอร์เป็นคนเห็นแก่เงิน บุคคลิกที่รักการมีชีวิตเพราะเห็นคุณค่าของการมีชีวิตของเพลเซอร์

ช่วงที่สงครามโลกครั้งที่ 2 กำลังดำเนินอยู่นั้น เลนีมีอาชีพเป็นพนักงานในร้านขายดอกไม้ของเพลเซอร์ ในขณะที่กิจการอื่นๆต่างซบเซา แต่งานในร้านดอกไม้ของเพลเซอร์กลับมีมากมายจนล้นมือเพราะงานส่วนใหญ่คือ การประดิษฐ์พวงหรีดสำหรับงานศพที่ทางรัฐบาลจัดขึ้นเพื่อเป็นเกียรติแก่ทหารหาญที่เสียชีวิตในหน้าที่ การประดิษฐ์พวงหรีดในเรื่องมีความหมายเช่นเดียวกับแผ่นป้ายจารึกชื่อของคนตาย คือเป็นการกระทำที่ไร้ความหมาย เพราะคนที่ตายไปแล้วไม่อาจจะลุกขึ้นมารับรู้สิ่งใดได้อีก การที่รัฐบาลเห็นว่าต้องจัดพิธีศพให้ใหญ่โตก็เพื่อให้สงครามดำเนินได้ต่อไปเท่านั้น ซึ่งเป็นการกระทำที่เบ็ดเสร็จไร้สาระและสูญเปล่า

A later generation may wonder how it was possible, in 1942-3, for wreath to be considered war-essential. The answer is: so that funerals might continue to be conducted with as much dignity as possible.(...)and they were in demand and important to the psychological conduct of the war.⁵⁴

เมื่อสงครามที่ยาวนานถึง 6 ปีสร้างปัญหาให้แก่กิจการขายพวงหรีดของเพลเซอร์เนื่องจากการขาดแคลนวัสดุในการผลิต เนื่องจากพวงหรีดนั้นประกอบด้วยโครงไม้แห้งซึ่งเป็นกรอบ และดอกไม้ใบไม้หลากหลายชนิด วิธีที่เพลเซอร์และบอริสคิดได้คือการนำพวงหรีดเก่าที่ยังอยู่ในสภาพที่ดัดกลับมาใช้ใหม่ โดยการเปลี่ยนการตกแต่งดอกไม้ที่ยังดูสดอยู่ โดยใช้กรอบเดิมเปลี่ยนริบบิ้น และบอริสคิดหาคำไว้อาลัยที่เป็นประโยคสำเร็จรูปที่พวกเขาสามารถเปลี่ยนใช้กับหรีดทุกอันได้เช่น Gone But Not Forgotten แม้ในช่วงแรกจะถูกประณามว่าเป็นการกระทำที่ดูถูกคนตาย แต่เมื่อสงครามยืดเยื้อขึ้นอีก ก็ไม่มีใครสนใจเพราะเริ่มเห็นว่าชีวิตที่ยังอยู่ของตนสำคัญกว่าคนที่ตายไปแล้ว

⁵⁴ Ibid., p. 147.

นอกจากพวงหรีดซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของความสูญเสียเปล่านั้นในสงครามแล้ว เฟลเซอร์ยังมีกิจการรับจัดงานศพซึ่งทำเงินให้กับเขาอย่างมากในช่วงที่สงครามยังคงดำเนินอยู่เนื่องจากคนตายนับวันจะมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นจนโรงศพไม่พอกับความต้องการ อีกทั้งไม้เริ่มเป็นของหายากและการผลิตโรงศพนั้นลดลงเนื่องจากแรงงานถูกเกณฑ์ไปเป็นทหาร สิ่งที่เฟลเซอร์คิดได้คือการนำโรงศพที่ใช้แล้วกลับมาใช้ใหม่ โดยหลังจากที่พิธีศพเสร็จสิ้นลง เขาจะจ้างสัปเหร่อซุดเอาโรงศพนั้นขึ้นมา แล้วใช้ผ้าห่อศพแล้วฝังกลับลงที่เดิม ส่วนโลงเปล่านั้นจะถูกนำกลับมาใช้ในพิธีฝังศพอื่น ๆ ต่อไป แม้การกระทำของเฟลเซอร์จะเป็นการกระทำที่แสดงให้เห็นถึงความกระหายที่จะหาเงินของเขา โดยไม่แยแสต่อความรู้สึกของญาติของคนตายที่รู้ภายหลังว่าศพของผู้ตายถูกซุดขึ้นมาแล้วฝังกลับลงไปใหม่โดยปราศจากโลง แต่เขาก็ไม่อาจปฏิเสธได้ว่า การกระทำของเฟลเซอร์เป็นการกระทำของคนที่ยพยายามมองหาประโยชน์ของสิ่งต่างๆ และทำทุกวิถีทางเพื่อที่จะใช้ประโยชน์จากสิ่งเหล่านั้น โดยมีจุดประสงค์คือการทำให้คนที่ยังมีชีวิตอยู่คือชีวิตของเขาเอง รวมไปถึงคนอื่นๆ โดยเฉพาะบรรดาลูกจ้างในร้านดอกไม้ของเขามีรายได้เพิ่มขึ้นในขณะที่บ้านเมืองกำลังตกอยู่ในสภาวะข้าวยากหมากแพง หรือจะกล่าวให้ตรงตามท้องเรื่องก็คือขนมปังกลายเป็นของหายากและกาแฟมีราคาแพง

4.4 การแสดงให้เห็นถึงการสูญเสียตัวตนของมนุษย์ในภาวะสงคราม

สิ่งที่เบิลให้ความสำคัญอีกสิ่งหนึ่ง เป็นสิ่งที่มีสำคัญต่อชีวิตมนุษย์เท่ากับการมีชีวิตอยู่คือ ความมีตัวตน มีเอกลักษณ์ ที่ทำให้ชีวิตมีความหมาย รู้จักตนเองว่าเราเป็นใคร และมีความหมายสำหรับคนอื่นอย่างไร ในวรรณกรรมของเบิล เขาสะท้อนให้เห็นว่าสงครามได้ทำลายความเป็นตัวตนของมนุษย์โดยให้เหตุผลที่แตกต่างกันไปในแต่ละเรื่อง

ในเรื่อง *Traveller, If You Come to Spa...* นอกจากการรบในสงครามจะทำให้เขารู้สึกเจ็บปวดร่างกายแล้ว ความรู้สึกเจ็บปวดอย่างหนักยังส่งผลทำให้ประสาทมันชา ทำให้เขาจำเบียร์ร็กลอร์ ภารโรงของโรงเรียน ซึ่งได้แต่งกายในชุดนักดับเพลิงและนำน้ำมาให้เขาดื่มไม่ได้ ความรุนแรงของสงครามที่มากกระทบร่างกายและจิตใจของเขา เกือบจะทำให้เขาสูญเสียความทรงจำและความรู้สึกผูกพันเป็นส่วนหนึ่งของอดีต อันเป็นสิ่งที่เชื่อมโยงชีวิตในอดีตกับปัจจุบันของตัวเอง และความรู้สึกว่าตัวเองมีตัวตนอยู่ ณ ที่แห่งใดแห่งหนึ่งบนโลก นั่นคือเหตุผลว่า ทำไมเขาจึงจำโรงเรียนที่เขาใช้เวลาเรียนถึง 8 ปีไม่ได้ นอกจากนี้ ตัวละครยังรู้สึกโดดเดี่ยว เพราะเขาไม่

สามารถมองหาสิ่งใด หรือจดจำสิ่งใดในโรงเรียนที่พอจะเป็นเครื่องยืนยันว่า เขาถูกพากลั้มมายังบ้านได้ แม้จะมีคนยืนยันว่า เขากำลังอยู่ในเมืองBendorf ซึ่งเป็นบ้านเกิดแล้วก็ตาม

It all seemed so cold and indifferent to me that I felt they might have carried me through the museum of a dead city, through a world which to me was as apathetic as it was alien, although my eyes recognized it, but only my eyes.⁵⁵

ข้อความบนกระดานดำทำให้เขารู้ว่าสถานที่ที่เต็มไปด้วยบรรยากาศแห่งความตายนี้ ที่แท้ก็คือโรงเรียนเก่าของเขาที่ถูกเปลี่ยนให้เป็นโรงพยาบาล ข้อความซึ่งเป็นลายมือของตัวละคร เป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงความมีตัวตนของเขา เพราะลายมือของเขาทำให้เขาสามารถจำโรงเรียนของตนเองได้ และรู้แน่ว่าเขากำลังทำอะไร อยู่ที่ไหน และห้องผ่าตัดก็คือห้องเรียนศิลปะของเขา หลังจากที่เขารู้ความจริงแล้วว่าสถานที่ที่เต็มไปด้วยบรรยากาศแห่งความตายนี้คือโรงเรียนและบ้านเกิด พร้อมกับนั้นเขาก็ได้รับรู้ชะตากรรมอันน่าสลดของตน การที่เบิลจบเรื่องโดยการทิ้งให้ตัวละครได้รู้ถึงสภาพของความเป็นจริงที่ว่า สภาพร่างกายของตนที่กลายเป็นก้อนเนื้อที่ยังพอที่จะหายใจได้นั้น เป็นการบอกแก่ผู้อ่านว่า สงครามไม่เพียงแต่สร้างความเจ็บปวดสาหัสแก่ร่างกาย แต่สงครามยังได้ทำลายความทรงจำที่เชื่อมโยงอดีตกับปัจจุบัน ตัดขาดมนุษย์ออกจากอดีต เป็นการทำให้มนุษย์สูญเสียความมีตัวตน ร่างที่ไร้แขนขาจึงเปรียบเสมือนสัญลักษณ์ของการสูญเสียความมีตัวตนที่สมบูรณ์ของมนุษย์

ในเรื่อง *Group Portrait with Lady* เช่นกันที่เบิลกล่าวถึงการสูญเสียความมีตัวตนของมนุษย์ในภาวะสงคราม แต่เหตุผลที่ทำให้ตัวละครที่สูญเสียความมีตัวตนใน *Group Portrait with Lady* แตกต่างจากการสูญเสียความมีตัวตนของตัวละครเอกใน *Traveller, If You Come to Spa...* คือพวกเขาต้องยอมที่จะเป็นคนอื่นเพื่อที่จะสามารถมีชีวิตรอด เพราะในวรรณกรรมช่วงเวลาที่สงครามเพิ่งจะสิ้นสุดลง โดยเยอรมนีกลายเป็นฝ่ายแพ้สงคราม ทหารอเมริกันจะทำการจับกุมชายชาวเยอรมันทุกคนที่เป็นทหารและถูกสงสัยว่าเป็นทหารส่งไปยังค่ายเชลยเพื่อเป็นการลงโทษ ส่วนทหารเยอรมันที่ยังมีความคิดที่จะต่อสู้และไม่พอใจหากตนจะตกเป็นฝ่ายแพ้ ก็

⁵⁵ Heinrich Boll, *Traveller, if You Come to Spa...*, trans. Mervyn Savil and John Bednall, p.

สังหารชาวต่างชาติโดยไม่เลือกหน้า ฮูแบร์ท พ่อของเลนีต้องแต่งกายในชุดทหารอิตาเลียนและแก้มทำตัวเป็นชาวอิตาเลียน โดยพูดแต่คำว่า “No speaka da German”⁵⁶ ตลอดระยะเวลาที่ยังเดินทางไม่ถึงบ้าน เพื่อที่จะสามารถเดินทางกลับเข้ามาในประเทศเยอรมนีได้อย่างปลอดภัย หลังการประกาศยุติสงคราม เพราะการแสดงตนว่าเป็นชาวเยอรมันของเขาอาจทำให้เขาถูกจับในฐานะเชลยสงครามได้ แม้เมื่อมาถึงบ้านและได้พบกับเลนีแล้ว ฮูแบร์ทก็ยังต้องใช้ชื่อปลอมที่บอริสคิดขึ้นให้ว่า Luigi Manzoni เมื่อถูกตรวจร่างกายและสอบปากคำ

ตัวละครหลายตัวต้องขโมยใบแสดงตัว (Identification Paper) จากศพของทหารที่เสียชีวิตแล้วมาเก็บไว้กับตัวด้วยเหตุผลคล้ายกันกับ ฮูแบร์ท บอริส คนรักของเลนีซึ่งเป็นชาวรัสเซีย ต้องการที่จะใช้ชีวิตในเยอรมนีร่วมกับเลนีและลูกของทั้งสองที่เกิดในช่วงที่สงครามใกล้จะสิ้นสุดลง เขาจึงต้องใช้ใบแสดงตัวปลอมเพื่อให้ตนมีสัญชาติเยอรมันและอยู่ในเยอรมนีได้ต่อไป เนื่องจากชาวรัสเซียที่ตกค้างอยู่ในเยอรมนีจะถูกส่งตัวกลับไปยังประเทศของตน แต่สุดท้ายบอริสต้องถูกทหารอเมริกันจับในฐานะทหารเยอรมันที่เขาไม่ได้เป็น และถูกขายให้แก่ประเทศฝรั่งเศสในฐานะเชลยสงคราม เขาถูกส่งตัวไปทำงานในเมืองแห่งหนึ่งในแคว้นลอร์เรนและเสียชีวิตในอุบัติเหตุเหมืองระเบิด การสูญเสียความมีตัวตนของบอริส เป็นต้นเหตุให้เขาต้องตายในชื่อของคนอื่นที่เขาเองก็ไม่เคยรู้จักมาก่อน

โบกาคอฟ (Bogakov) เพื่อนเชลยชาวรัสเซียของบอริสเป็นอีกตัวอย่างหนึ่งที่แสดงให้เห็นถึงการไม่สามารถแสดงความมีตัวตนที่แท้จริงของตนออกมาได้ เขากลายเป็นคนไร้สัญชาติด้วยเหตุผลว่าเขาหลงรักเยอรมนีและไม่ต้องการที่จะกลับบ้านเกิดของตนเนื่องจากไม่แน่ใจว่าหากกลับบ้านแล้วเขาจะต้องพบกับความสูญเสียใดบ้าง แต่เนื่องจากเขาไม่อาจเปิดเผยตัวเองว่าเป็นชาวรัสเซียในทันทีที่สงครามสิ้นสุดลง ด้วยความเป็นคนไร้สัญชาติโบกาคอฟต้องแอบซ่อนตัวตามซอกปรักหักพังของบ้านเรือนและมีสภาพไม่ต่างอะไรกับขอทาน

การสูญเสียความมีตัวตนของมนุษย์ไม่เพียงแต่จะทำให้คนนั้นจะเกิดความรู้สึกว่าตนไร้ความหมาย ไร้เอกลักษณ์ การที่ความเป็นตัวตนของใครสักคนถูกนำไปใช้แอบอ้าง นอกจากจะทำลายความเป็นตัวตนของตนแล้ว ยังสร้างความสะเทือนใจให้แก่คนที่รู้จักด้วย แม้ว่าจะเป็นการแอบอ้างเพื่อการอยู่รอดของคนอีกคนก็ตาม อย่างในกรณีของชเลอเมอร์ (Schlömer) สมาชิกของมาเกรทที่เป็นทหารระดับหัวหน้าหน่วยของนาซี เมื่อเยอรมนีแพ้สงคราม ทหารนาซีเหล่านี้ก็

⁵⁶ Heinrich Boll, *Group Portrait with Lady*, trans Leila Vennewitz, p. 255.

จะต้องหลบซ่อนตนจากทหารฝ่ายสัมพันธมิตรเพราะจะต้องโดนข้อหาอาชญากรรมสงคราม ด้วยความรักที่เขามีต่อเขา มาเกรทช่วยให้ชเลอเมอร์หนีโดยการขโมยเอาใบแสดงตัวจากพลทหารที่ชื่อว่าแอร์นสต์ วิลเฮล์ม ไคเปอร์ (Emst Wilhelm Keiper) ที่ถูกส่งมายังโรงพยาบาลในสภาพใกล้ตายมามอบให้ชเลอเมอร์เพื่อให้เขารอดจากการถูกลงโทษในข้อหาอาชญากรรมสงคราม หลังสงคราม มาเกรทเดินทางไปเยี่ยมภรรยาของไคเปอร์ตัวจริงที่สุดท้ายได้เสียชีวิตในโรงพยาบาลเพื่อแจ้งข่าวการตายของเขาให้เธอทราบตามที่ไคเปอร์ขอร้องไว้ก่อนตาย คำพูดของภรรยาของไคเปอร์ซึ่งแม่หลังสงครามได้แต่งงานใหม่ แสดงให้เห็นว่าเธอยังสะเทือนใจต่อการเสียชีวิตที่ไม่รู้แน่ชัดว่าศพของใครคือสามีตัวจริง ทั้งยังเป็นคำพูดที่แสดงให้เห็นว่าเธอเหยียดหยันสงครามที่ทำให้ชะตากรรมของชีวิตเป็นเช่นนี้

“...which of my husbands d’you mean – Emst Wilhelm?”

He died twice, you know, once in hospital and a second time
in some godforsaken hole called Wurselen.”⁵⁷

เบิลแสดงให้เห็นว่าไม่ว่าคนผู้นั้นจะเป็นนาซี ไม่เป็นนาซี เยอรมัน รัสเซีย ย่อมมีความจำเป็นที่จะมีความเป็นเอกลักษณ์และควมมีตัวตนอันแท้จริงของตน เพื่อที่จะมีชีวิตรอดและเพื่อให้ผู้อื่นรอดชีวิตด้วย แม้ว่าควมมีตัวตนจะเป็นสิ่งสำคัญ แต่ในสงคราม บางครั้งมนุษย์ต้องยอมปกปิดความเป็นตัวตนที่แท้จริงของตนเพื่อเอาชีวิตรอด การมีชีวิตอยู่ยังเป็นสิ่งที่วรรณกรรมของเบิลชี้ให้เห็นว่าสำคัญที่สุด ดังที่ปรากฏในวรรณกรรมว่า เบิลดูจะให้น้ำหนักหรือควมสำคัญกับการมีชีวิตน้อยกว่าการมีชีวิต

4.5 สงครามคือโศกนาฏกรรมของมนุษยชาติ

วรรณกรรมของเบิลไม่เพียงแต่จะเต็มไปด้วยซากปรักหักพังและคนตาย แต่ยังเต็มไปด้วยผู้คนที่มีชีวิตอยู่อย่างหวือหวาและโดดเดี่ยวในสงคราม เนื่องมาจากการขาดแคลนอาหารอย่างไรก็ตาม ความหวือหวาในวรรณกรรมของเบิล มิได้หมายถึงความหวือหวาที่เกิดจากการขาดแคลนอาหาร ในยามที่บ้านเมืองกำลังตกอยู่ในภาวะสงครามเท่านั้น แต่เชื่อมโยงไปถึงควมรู้สึกโหยหาความรักและความผูกพันระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ ซึ่งเบิลใช้ควมสามารถทางการเขียนแสดงให้เห็น

⁵⁷ Ibid., p. 244.

เห็นความสัมพันธ์ระหว่างการกินดื่มและการมอบความรัก เพราะทั้งสองสิ่งประกอบกัน มนุษย์จึงจะมีชีวิตอยู่ได้

ตัวละครเอกใน *Traveller, If You Come to Spa...* เป็นตัวละครที่มีความรู้สึกหิวและกระหายน้ำอยู่ตลอดเวลา ความหิวกระหายที่เกิดกับเขาไม่เพียงแต่เป็นความรู้สึกที่เกิดกับร่างกาย แต่ยังเป็นความรู้สึกที่เกิดกับจิตใจของเขาด้วย เพราะความรุนแรงของสงครามที่นำความเจ็บปวดมาให้เขานั้น มีมากจนทำให้เขาเกิดอาการมินชาแทบไม่มีสติ ในขณะที่เขากำลังกระหายน้ำและนอนเจ็บช่วยตัวเองไม่ได้ เขายังไม่รู้ว่าจะนอนอยู่ที่ไหนนั้น เขาได้แต่ระลึกถึงวันเวลาเก่าๆที่เคยมีความสุขในโรงเรียนเป็นเครื่องปลอบใจ เขาคิดถึงมิตรไมตรีระหว่างเขากับเบียร์กเลอร์ (Birgeler) ภารโรงของโรงเรียนที่เขาจำได้ว่าเคยไปกินอาหาร ดื่มนมและแอบสูบบุหรี่ในห้องพักเล็กๆใต้บันไดของเบียร์กเลอร์ในตอนพักกลางวัน ในขณะที่ตัวละครคิดถึงวันเวลาเก่าๆด้วยความรู้สึกหวนหา แต่เขากลับจำเบียร์กเลอร์ผู้อยู่ในชุดพนักงานดับเพลิงที่นำน้ำมาให้เขาดื่มในขณะที่เขานอนเจ็บอยู่ไม่ได้ เบิลได้แสดงให้เห็นว่าความเจ็บปวดที่สงครามก่อขึ้นกับเขา ได้ทำลายความทรงจำของตัวละครไปชั่วขณะ ต่อเมื่อเขาตระหนักดีแล้วว่าเขากลับมาอยู่ในโรงเรียนในเมืองบ้านเกิดที่ย่อยยับเพราะสงครามและเห็นสภาพของตนที่ไม่ต่างอะไรกับก้อนเนื้อ แทบไม่เหลือเค้าของความ เป็นมนุษย์ เขาจึงจำเบียร์กเลอร์ได้ สิ่งที่เบิลต้องการสื่อคือความรู้สึกโหยหาความเอื้ออาทรจากมนุษย์ด้วยกันของตัวละครในยามสิ้นหวังนั่นเอง อย่างไรก็ตามการปรากฏตัวของเบียร์กเลอร์ในครั้งนี้ไม่อาจช่วยเหลืออะไรตัวละครเอกได้ นอกจากการให้น้ำ เพราะสงครามได้ทำลายร่างกายทหารหนุ่มจนแทบไม่เหลือความเป็นคนแล้ว

การทำสงครามเพื่อความเป็นหนึ่งของเชื้อชาตินั้น สุดท้ายแล้วก็คือโศกนาฏกรรมที่มีคนตายมากที่สุด เป็นโศกนาฏกรรมของมนุษยชาติ นอกจากนี้ วรรณกรรมของเบิลไม่เพียงแต่เล่าถึงเรื่องของทหารที่ต้องพบกับความทรمانและอดอยาก ใน *Group Portrait with Lady* เบิลยังใช้ตัวละครของเขาเป็นสื่อในการกล่าวถึงความโหดร้ายป่าเถื่อนที่เกิดแก่เชลยสงครามจากคำบอกเล่าของโบกาคอฟ อดีตเชลยสงครามชาวรัสเซียที่เคยถูกจับเป็นเชลยของทหารนาซี สภาพของเชลยทั้งชายและหญิงนับพันถูกต้อนออกไปชุดหลุมและฐานปืนในเขตสนามรบ โดยไม่มีอาหารและน้ำดื่มที่สะอาดมาประทังชีวิต สิ่งที่ทหารเยอรมันนำมาให้นักโทษกินคืออาหารเลวๆ เช่นซูบที่กินแล้วทำให้เป็นโรคท้องร่วง หากเชลยคนใดล้มป่วย ทหารก็จะนึกเอาว่าเชลยนั้นขี้เกียจและจับส่งไปให้กับทหาร SS ที่ค่ายกักกัน เมื่อเชลยเหล่านี้ถูกต้อนให้เดินผ่านหมู่บ้าน ชาวบ้านต่างต้องการนำอาหารมามอบให้แก่พวกเขาด้วยความสงสาร แต่ทหารเยอรมันกลับใช้ปืนยิงไปยังเชลยนั้น ไม่เว้นแม้กระทั่งเด็กหญิงชาวบ้านตัวเล็กๆที่เดินนำนมและขนมปังมาให้

การเล่าถึงความโหดเหี้ยมที่เกิดกับเชลยสงครามและชาวบ้านดังกล่าว เป็นความต้องการของ
 เบิลที่จะสะท้อนถึงความตกต่ำของศีลธรรมของมนุษย์ยามสงคราม โดยเฉพาะทหารนาซีที่
 ปฏิบัติต่อเชลยอย่างเลียดเย็น เห็นชีวิตคนเป็นเพียงผักปลา การกล่าวถึงเชลย และชาวบ้าน
 ที่ไม่มีส่วนรู้เห็นกับสงครามนี้ นับเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงผลหายนะของสงครามที่มีได้เกิดกับ
 ทหารที่ร่วมรบโดยตรงในสมรภูมิต่างนั้น แต่สงครามยังกระทบกระเทือนต่อพลเรือนผู้บริสุทธิ์
 รวมทั้งจิตใจของผู้ที่พบเห็นเหตุการณ์ดังกล่าวอย่างโศกเศร้า นอกจากเขาต้องเผชิญกับการถูก
 ทารุนโดยตรงในฐานะเชลยสงครามแล้ว เขายังอยู่ในฐานะมนุษย์คนหนึ่งที่ต้องเห็นความโหด
 เหี้ยมผิดมนุษย์ที่ทหารกระทำต่อชาวบ้านและเชลยที่เป็นคนเหมือนกัน สิ่งที่โศกเศร้าเล่าให้
 The Au. ฟังจึงเป็นสิ่งที่เขากลั่นออกมาจากความทรงจำ สิ่งที่เขาเห็นยิ่งโหดเหี้ยมไร้
 มนุษยธรรมมากเท่าไร ความทรงจำในสิ่งนั้นยิ่งดูแจ่มชัดขึ้นเท่านั้น

“One woman sent a little girl, maybe five year old toward
 us with some bread and milk, a really sweet little Natasha –
 she must have thought they wouldn't do anything to a sweet
 little kid like that, carrying milk in a jug and bread in her hand,
 but nothing doing – machine gun – and our Natasha was as
 dead as any of the others, and there was milk and blood
 and bread on the ground.”⁵⁸

สิ่งที่โศกเศร้าพบในฐานะเชลยเป็นภาพตรงข้ามกับเหตุการณ์ที่ The Au. ตั้งชื่อว่า
 “Coffee Incident” ใน *Group portrait with lady* ซึ่งเป็นเหตุการณ์ที่แสดงถึงชัยชนะของ
 มนุษยธรรมเหนือความขัดแย้งทางสังคม การเมือง และเชื้อชาติ

“Coffee Incident” เกิดขึ้นในวันแรกที่บอริสถูกส่งตัวมาทำงานในร้านขายดอกไม้ของเพล
 เซอร์ ด้วยเส้นสายที่บิดาของบอริสมีในกองทัพเมื่อครั้งที่เยอรมนียังเป็นมิตรกับ รัสเซีย บอ
 ริสจึงถูกแยกให้ไม่ต้องทำงานหนักเช่น ขุดดินในสนามเพลาะ มาทำพวงหรีดในร้านดอกไม้แทน
 ในช่วงเวลาพักดื่มกาแฟของคนงาน เลนีได้เทกาแฟของเธอใส่ถ้วยเดินนำไปให้แก่บอริสเพราะเธอ
 เห็นว่าเขาเป็นเชลยที่อ่อนแอและเป็นเพราะเธอเกิดรักบอริสตั้งแต่ได้พบกันในวันนั้น เมื่อเค
 รมพออดีตทหารพิการผ่านศึกผู้นิยมนาซีซึ่งนั่งอยู่ใกล้กับบอริสเห็นดังนั้นก็ยกขาปลอมที่เขavnไว้ข้าง

⁵⁸ Heinrich Boll, *Group Portrait with Lady*, p. 283.

ตัวแก๊งปิดด้วยกาแฟนั้นจนหก เลนิจึงเดินมาหยิบถ้วยไปล้างจนสะอาดแล้วเทกาแฟถ้วยใหม่ แล้วเดินนำมามอบให้แกบอริสเป็นครั้งที่สอง ท่ามกลางความตกตะลึงของทุกคนที่อยู่ในเหตุการณ์ เพราะในสถานการณ์ทั่วไป การแบ่งกาแฟให้ใครสักคนถือเป็นเรื่องปกติ แต่การแบ่งกาแฟในปีค.ศ.1944 ในยามที่เกิดสงคราม เป็นเรื่องที่ทำให้บางคนในร้านรู้สึกถึง *ความศักดิ์สิทธิ์* ที่เกิดจากการกระทำของเลนิน ดังนั้น การกระทำของเลนินแม้จะดูเป็นเรื่องเล็กน้อย แต่แท้จริงแล้ว เป็นการกระทำที่กล้าหาญจนทำให้เพื่อนร่วมงานที่อยู่ในร้านดอกไม้เกิดปฏิกิริยาต่างกันไป เนื่องจากตัวละครแต่ละตัวมีภูมิหลังและทัศนคติแตกต่างกันออกไป

เหตุที่*ความศักดิ์สิทธิ์* ที่เกิดขึ้นตามความรู้สึกของตัวละครบางตัวในเรื่อง เช่น เฟลเซอร์เจ้าของร้านดอกไม้ ก็เพราะว่า ในความคิดของเฟลเซอร์ กาแฟเป็นของแพงและหายากในยามนั้น การแบ่งกาแฟจึงเปรียบเสมือนการแสดงน้ำใจไมตรีให้กับผู้ที่มาใหม่ที่กำลังหิวโหยและมีร่างกายผอมแห้งอย่างบอริส เพราะในค่ายเชลยที่เขาและโบกาคอฟถูกจับอยู่ด้วยกันนั้น เขาได้กินแต่อาหารชั้นเลวที่แทบจะเรียกไม่ได้ว่าอาหาร เช่นขนมปังที่มีส่วนผสมของเศษฟางและซूपที่มีแต่น้ำใสๆกับมะเขือเทศที่เน่าแล้ว นอกจากนี้กาแฟของเลนินยังเป็นกาแฟแท้ที่ชงอย่างเข้มข้นต่างจากกาแฟของคนอื่นๆในร้าน เนื่องจากในภาวะสงคราม เครื่องอุปโภคบริโภคทุกชนิดจึงหายากและมีราคาแพง การดื่มกาแฟแท้ที่รสชาติเข้มข้นจึงเท่ากับเป็นการกระทำที่ไม่ช่วยชาติ ดังที่เรียกกันว่า “Violation of the war economy”⁵⁹ คือการใช้จ่ายอย่างฟุ่มเฟือยในยามสงคราม สิ่งที่แสดงให้เห็นว่า เฟลเซอร์ชื่นชมการกระทำในครั้งนี้ของเลนินก็คือการกล่าวเปรียบเทียบการกระทำของเลนินว่า เป็นการกระทำที่เป็นไปตามธรรมชาติของเลนิน คือการทำอะไรต่างๆด้วยความรักและมนุษยธรรม โดยที่เธอมีได้คำหนึ่งว่า การกระทำดังกล่าวเป็นสิ่งที่ขัดแย้งต่อกระแสสังคมในยามสงคราม

“For Leni that was the most natural thing in the world, to offer a cup of coffee to someone who had no cup and no coffee – but do you think she had the faintest idea of how political it was ? (...) Still that deadly silence, and what does Leni do during those tense moment (...) She picks up the cup, it had fallen on the peat moss lying around there so it wasn't broken, she picks it up, walk to the faucet, r

⁵⁹ Ibid., p. 185

inse it carefully (...) she rince it as if it was a sacred chalice... ”⁶⁰

จากตัวอย่างจะเห็นได้ว่า นอกจากเพลเซอร์จะกล่าวชื่นชมเลนินในการแสดงความเมตตาของเธอแล้ว การที่เบลให้เพลเซอร์เปรียบเทียบกับยกกาแพที่เลนินบรรจุล้างจนสะอาดแล้วเทกาแพถ้วยใหม่เดินนำไปให้บอริสนั้นว่าเป็น sacred chalice หรือจอกศักดิ์สิทธิ์นั้น ก็เพื่อเป็นการใช้สัญลักษณ์ที่เกี่ยวข้องกับคริสต์ศาสนาในการเสริมบุคลิกของเลนิน เพื่อที่จะให้ผู้อ่านเห็นว่าเธอมีส่วนคล้ายกับพระแม่มารีในแง่ที่เป็นผู้มีความเมตตาต่อมนุษย์ การแสดงความรักต่อบอริสของเลนินจึงเท่ากับการแสดงความรักและเมตตาตามนุษย์ของพระแม่มารี

อย่างไรก็ตาม เพลเซอร์ไม่อาจแสดงอาการชื่นชมการกระทำของเลนินอย่างออกหน้าได้ในขณะนั้นแม้เขาจะเข้าข้างเลนินตั้งแต่นั้น เพราะเขารู้ดีว่าเป็นการกระทำที่ไม่ปลอดภัยในภาวะสงครามเพราะบอริสเป็นเชลยชาวรัสเซีย ในภาวะสงครามขณะนั้น เรียกได้ว่าเขาเป็นศัตรูของชาติ สิ่งที่เพลเซอร์แสดงออกมาในระหว่างที่เหตุการณ์นั้นเกิดขึ้นก็คือ เขาถ่มน้ำลายลงบนพื้นและแสดงอารมณ์หงุดหงิด ซึ่งผู้ที่พบเห็นอาจตีความว่า เขาหงุดหงิดเพราะไม่ชอบใจที่เลนิน ลูกจ้างหญิงชาวเยอรมันของเขาไปทำดีกับชาวรัสเซีย ซึ่งจะทำให้เพลเซอร์รอดจากการถูกสงสัยว่าเป็นฝ่ายศัตรูของชาติ แต่สิ่งที่เพลเซอร์ได้เปิดเผยภายหลังกับ The Au. คือ ในการถ่มน้ำลายของเขาครั้งนั้น เป็นการกระทำที่บอกเป็นนัยๆว่าไม่ชอบใจการกระทำของเครมพ์ที่ใช้ขาปลอมปิดถ้วยกาแพเพื่อกลั่นแกล้งบอริส

“So what did I do ? Sheer tension made me spit from the office doorway into the workshop – and if such a thing exists, and I managed to express it, then that spit was pure irony and landed much closer to Kremp than to Leni. Damn it all, how can you explain politically significant details : like my spit landing closer to Kremp than to Leni, and how are you going to prove that the spit was meant to be ironical ?”⁶¹

⁶⁰ Ibid., pp. 185-186.

⁶¹ Ibid., p. 186.

นอกจากเพลเซอร์ เจ้าของร้านดอกไม้ที่แสดงอาการปฏิกิริยาต่อการกระทำของเลนีอย่างเปิดเผย แม้จะเป็นเป็นการแสดงให้เห็นเป็นตรงกันข้าม ตัวละครสำคัญอีกตัวหนึ่งที่เผยความรู้สึกของตนออกมาอย่างโจ่งแจ้งในทันทีที่ “Coffee Incident” เกิดขึ้นก็คือ กรุนด์ทซ์ (Grundtsch) ผู้จัดการและหัวหน้าคนงานที่ยืนอยู่ข้างเพลเซอร์ขณะนั้น สิ่งที่กรุนด์ทซ์แสดงออกในตอนนั้นคือ การหัวเราะเสียงดังเมื่อเห็นการกระทำของเลนี นั่นก็เพราะว่า เขารู้สึกเหมือนกับเพลเซอร์ที่ชื่นชอบการกระทำที่ออกมาจากใจของเลนี แม้เลนีจะไม่รู้เรื่องความเปลี่ยนแปลงของการเมืองและสงครามในตอนนั้น กรุนด์ทซ์ก็เห็นว่า การกระทำของเลนีเป็นการกระทำที่กล้าหาญและสร้างความประทับใจแก่เขาเป็นอย่างมาก การแสดงออกถึงความรักของเลนีที่มีต่อ บอริสไม่ใช่เพียงแค่การแสดงอารมณ์ความรู้สึกส่วนตัวของหญิงสาวที่มีต่อชายหนุ่ม แต่เปรียบเสมือนการประกาศสงครามกับสงคราม เพราะเลนีไม่สนใจว่าคนที่เธอนำกาแฟไปให้ นั่นจะเป็นใครมาจากไหน มีเชื้อชาติอะไร ดังเช่นทหารนาซีและชาวเยอรมันส่วนใหญ่ยึดถือให้ความสำคัญในขณะนั้น การที่ครีมพ์แกลิ่งปิดถ้วยกาแฟจนทันทัน นอกจากจะเป็นเพราะความอิจฉาโดยส่วนตัวเพราะเขาแอบหลงรักเลนีอยู่ แต่เลนีมิได้ชอบเขาตอบ ซ้ำยังเฉยเมยกับเขาแล้ว การกระทำของครีมพ์ยังไม่ว่าอะไรกับการกระทำของทหารนาซีผู้ควบคุมเชลยที่มีพฤติกรรมโหดเหี้ยมกลั่นแกล้งมิให้เชลยได้กินอาหาร เพียงแต่เขาพิการ จึงลุกขึ้นมากระทำการใดๆ ที่แสดงถึงความป้าเถื่อนมากไปกว่านี้ไม่ได้ แม้เลนีจะถูกครีมพ์ซึ่งเป็นนาซีขัดขวางการกระทำในครั้งแรก การนำถ้วยกาแฟไปล้างใหม่จนสะอาดแล้วรินกาแฟถ้วยที่ 2 มาให้บอริสอีกครั้งจึงเท่ากับว่า เลนีตั้งใจที่ดำเนินชีวิตตามใจของตนบนพื้นฐานของมนุษยธรรมและความเชื่ออาทรต่อชีวิตมากกว่าจะยอมดำเนินชีวิตตามกระแสสังคมแม้เธอจะไม่รู้ตัวก็ตาม ดังที่กรุนด์ทซ์เล่าให้ The Au. ฟังว่าเขารู้สึกประทับใจกับการกระทำของเลนีเพียงไร

“I wanted to shout for joy: that girl had guts.

Damn it all, right at the outset she fought a decisive battle – probably without knowing it – and yet she must’ve an idea: after all, she’d only known the boy for the hour and a half he’d been working at the wreath-frame table.(...) If you ask me, and if I may use a military term, Leni created an enormous firing zone for herself before there was anything to fire. No one could find any other explanation for what she did other than pure innocent humanity, the very thing that was forbidden to be shown to subhuman, and

yet, you know : even a fellow like that Kremp could see
 that Boris was human (...) Through Leni's brave deed
 Boris was simply made a human being, proclaimed a human
 being – and that was that... ”⁶²

จากมุมมองของเพลเซอร์และกรุนด์ท์ซ เราจึงทราบถึงบุคลิกของเลนีว่า เธอเป็นคนที่
 ทำสิ่งต่างๆ จากจุดยืนของมนุษยธรรม โดยที่ความมีมนุษยธรรมของเลนีนั้น เป็นสิ่งที่มีอยู่ในตัว
 ของเธอตามธรรมชาติ และแสดงให้เห็นคนรอบข้างของเธอได้ประจักษ์ผ่านการมอบความรักและ
 เมตตาต่อมนุษย์ผู้อื่นแม้ในยามสงคราม กล่าวได้ว่า เลนี เป็นตัวละครเอกของเบิลที่เอาไว้ใช้
 ตัวแทนของมนุษย์ในอุดมคติที่มีความดีงามโดยธรรมชาติ และกล้าหาญที่จะทำในสิ่งที่ดีงามแม้
 จะขัดต่อกระแสความเป็นไปของสังคม

---

⁶² Ibid., pp. 188-189.